

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ

ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА
[види журналістики за проблематикою]

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни

Рецензенти:
д-р філологічних наук, проф. Мелешенко О.К.,
д-р політичних наук, проф. Порфімович О. Л.

*Рекомендовано вченою радою
Інституту журналістики
(протокол № 9 від 11 березня 2013 р.)*

Політична журналістика [види журналістики за проблематикою] :
методичні рекомендації до вивчення дисципліни / упорядник к. філол. н.,
доцент кафедри періодичної преси Воронова М. Ю. — К. : Інститут журналі-
стики, 2013. — 93 с.

Викладено основні методичні рекомендації щодо вивчення дисцип-
ліни «Політична журналістика» на факультетах журналістики у вищих на-
вчальних закладах. Запропонована методика викладання дисципліни
апробовувалася протягом останніх чотирьох років та адаптовувалася до різ-
ного кількісного розподілу лекційних і семінарських занять, а також само-
стійної роботи.

Для студентів та викладачів вищих навчальних закладів освітньої га-
лузі „Журналістика та інформація” .

ВСТУП

„Політична журналістика” — дисципліна із напрямку професійної спеціалізації, яка складається з лекційного блоку (18 годин) та блоку семінарських занять (16 годин), а також із блоку самостійної роботи (7 годин). Форма підсумкового контролю — іспит.

Мета дисципліни — дати загальні теоретичні знання про політичну журналістику як унікальний різновид професійної інформаційної діяльності.

Основні завдання:

1) забезпечити фундаментальними знаннями, необхідними для ефективної діяльності у сфері політичної журналістики (законодавча, рекламна, соціальна, соціологічна, соціокультурна, міжнародна база); 2) забезпечити знаннями про специфіку інформаційної роботи політичного журналіста (місце, роль, ефективність, важелі впливу, загрози професійної діяльності при зборі та розповсюдженні політичної інформації); 3) навчити працювати у різних жанрах політичної проблематики (цитата, анкета, замітка, коментар, стаття, огляд, бесіда, інтерв'ю, політичний портрет, портрет політика, міжнародний політичний портрет, історико-політичний портрет); 4) навчити аналізувати методи й прийоми подачі політичної інформації (визначати приховану політичну рекламу, визначати методи інформаційних маніпуляцій).

Предмет навчальної дисципліни — характер, особливості, функції, принципи, норми, методи, форми політичної журналістики як особливого різновиду професійної інформаційної діяльності.

Прослухавши лекційний курс із дисципліни „Політична журналістика”, студент повинен знати: 1) комплекс правових засад функціонування ЗМІ в умовах становлення демократичного суспільства; 2) жанрові стандарти політичної журналістики; 3) специфіку творчої організаційної діяльності політичного журналіста.

Курс семінарських занять повинен навчити студента: орієнтуватися в змісті політичної інформації (подіях, персоналіях, процесах, тенденціях); професійно аналізувати методи,

способи, засоби подачі політичної інформації; розрізняти аналітичні тексти політичного спрямування від прихованої реклами; відрізняти першочергові політичні події від другорядних; прогнозувати розвиток політичних подій і ситуацій; формулювати аналітичні тези, обґрунтовувати їх; працювати в жанрах політичної проблематики.

Джерелами курсу є монографії, наукові та науково-популярні статті у галузі політичної журналістики, а також творча спадщина видатних політичних журналістів українського та світового походження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. ЗМІ ЯК АВТОНОМНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ІНСТИТУТ

БЛОК № 1.

ТЕМА 1. „Політична журналістика”: предмет і завдання курсу / 2 год. /

Визначення понять: „журналістика”, „політика”, „політична журналістика”, „політична проблематика ЗМІ”. Міждисциплінарні зв’язки курсу: теорія, історія, методологія журналістикознавства, а також теорія й практика політики; соціологія, психологія.

ЗМІ як автономний політичний інститут, що повинен: 1) забезпечувати оперативне, повне, об’єктивне інформування суспільства про політичну дійсність; 2) формувати громадську думку, свідомість та поведінку суспільства; 3) сприяти становленню елітарного політичного мислення громадськості; 4) формувати громадсько-політичну відповідальність суспільства та кожного індивіда зокрема.

Функції ЗМІ як політичного інституту. Функція інформування на прикладі радіо-, теле-, Інтернет-діяльності. Функція соціалізації на прикладі професійної діяльності тижневиків громадсько-політичного спрямування; її реалізація в сучасних Інтернет-виданнях. Функція артикуляції на прикладі політичних ток-шоу. Функція артикуляції на прикладі діяльності політичних блогерів. Функція артикуляції на прикладі видання „Український тиждень”: особливий формат — особливий підхід.

Політична журналістика як професія. Специфіка громадсько-політичної та професійно-літературної творчості журналіста. Принципи діяльності політичного журналіста. Принципи гуманізму, що екстраполюється на стосунки влади — суспільства — особистості. Принцип демократизму, що екстраполюється на природу громадянського суспільства. Ефективність, дієвість, відповідальність політичного журналіста в сучасних умовах. Глобальні та локальні завдання політичного журналіста.

Література:

1. Вартанов Г. І. Засоби масової інформації : Короткий словник термінів і понять / Григорій Вартанов. — К. : Грамота, 2005. — 64 с.
2. Владимиров В. М. Основы журналистики в понятиях и комментариях : Учебное пособие / Владимир Владимиров. — Луганск : Изд-во ВУГУ, 1998. — 144 с.
3. Дуцик Д. Політична журналістика / Діана Дуцик. — К. : Вид. дім „Киево-Могилянська акад.”, 2005. — 138 с.
4. Москаленко А. З. Теорія журналістики : Навч. посібник / Анатолій Москаленко. — К. : Екс. об., 2002. — 334 с.
5. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості / Д. М. Прилюк. — Проблеми майстерності. — К. : „Вища школа”, 1983. — 280 с.
6. Приступенко Т. О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності ЗМІ / Т. О. Приступенко. — К. : Інститут журналістики, 2004. — 375 с.
7. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Політика. Преса. Влада / А. Чічановський, В. Шкляр. — Київ — Москва : Слов’янський діалог, 1993. — 68 с.
8. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Світ інформації: особистість, суспільство, держава / А. Чічановський, В. Шкляр. — Київ — Москва : Слов’янський діалог, 1995. — 52 с.

Самостійна робота / 1 год. /

Дати відповіді на такі питання:

- 1) Чи погоджуєтеся Ви з тим, що політичний журналіст — це тип професійного політика? Якщо так, — сформулюйте роль українського політичного журналіста в політиці. Якщо ні, — сформулюйте, чим відмінна діяльність професійного політичного журналіста від діяльності політика?
- 2) У чому, на Вашу думку, полягає „професіоналізм” політичного журналіста?
- 3) Що, на Ваш погляд, є вульгарністю у політичній журналістиці?
- 4) Яких наслідків варто очікувати, публікуючи матеріал політичного характеру?

- 5) Що є свободою для політичного журналіста, на Вашу думку?
- 6) У чому полягає відповідальність політичного журналіста?
- 7) Якби Ви писали етичний кодекс політичного журналіста, які б норми додали до існуючих кодексів?
- 8) Які спокуси є у політичного журналіста, на Вашу думку?

Семінарське заняття № 1. „Політична журналістика”: предмет і завдання курсу / 2 год. /

Розгорнутий план:

- 1. Політична інформація** [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень, проводиться у вигляді усних відповідей].
- 2. Бліц-опитування за картками** [студенти вибірково отримують картки, на яких записано одне питання; відповідь дається одразу].

Питання бліц-опитування:

- 1) Які фактори зумовлюють громадсько-політичну вагу політичного журналіста?
- 2) Дайте визначення поняттям „журналістика”, „політична журналістика”.
- 3) Які фактори обумовлюють маніпулятивний характер політичної журналістики?
- 4) Назвати професійні якості, якими повинен володіти політичний журналіст.
- 5) Які завдання стоять перед політичним журналістом в умовах становлення громадянського суспільства.

- 3. Продовжити афористичний вислів** [диктується лише перша частина вислову; варіант другої частини записується самостійно; на кожен афоризм дається 2 хв.]

Міністр не повинен скаржитися на газети. Він навіть не має їх читати. Він повинен [...].

Шарль де Голь, державний діяч Франції, президент п'ятої республіки, ХХ ст.

Політичний оглядач — це той, хто вміє сформулювати [...].
Генрі Кіссінджер, американський державний діяч і дипломат, XX ст.

Політики займаються світлим майбутнім, історики — світлим минулим, журналісти — [...].
Жарко Петан, словенський письменник, XXI ст.

Якби довелося обирати: мати уряд без газет чи газети без уряду, я би, не замислюючись, обрав [...].
Томас Джефферсон, третій президент США, XIX ст.

Краще робити новини, аніж [...].
Уїнстон Черчілль, британський державний діяч, прем'єр-міністр Великобританії, XX ст.

Політика — це мистецтво створювати факти... Нашкодити їй може [...].
П'єр Бомарше, відомий публіцист і драматург Франції, XVIII ст.

Політика — надто серйозна справа, аби [...].
Шарль де Голль, державний діяч Франції, президент п'ятої республіки, XX ст.

У політиці заради відомої мети можна укласти угоду навіть з чортом — потрібно лишень бути впевненим, що [...].
Карл Маркс, німецький філософ, соціолог, економіст, XIX ст.

Чесність у політиці — результат сили, лицемірство — [...].
Володимир Ленін, російський політичний і державний діяч, революціонер, публіцист, засновник СРСР, XX ст.

Політика настільки ж захоплююча, як і війна. Але більш небезпечна. На війні вас можуть вбити один раз, у політиці — [...].
Уїнстон Черчілль, британський державний діяч, прем'єр-міністр Великобританії, XX ст.

Політична мова необхідна для того, щоби [...].

Джордж Оруелл, англійський письменник і публіцист,

XX ст.

Для того, аби народ отримав абсолютну свободу, необхідно, [...].

Наполеон I, французький імператор, XIX ст.

У політиці швидко забувається все [...].

Мілован Джилас, югославський політичний діяч і публіцист,

XX ст.

БЛОК № 2.

ТЕМА 2. ЗМІ в політичній структурі суспільства / 2 год. /

Журналістика як галузь соціально-політичної діяльності в системі соціального управління. Журналістика як „шоста держава у світі” та „четверта влада” в країні. Метафоричність та реальність теорій, екстрапольованих на політичну та інформаційну ситуацію України.

Основне покликання політичного журналіста — здійснювати політико-інформаційний сервіс, надавати споживачеві життєво важливу інформацію про політичні події, явища, процеси, тенденції, персоналії.

Залежність змісту діяльності ЗМІ від державного устрою в країні. Основні ознаки системи політичної журналістики в Україні. Поняття: „влада” (форми влади), „державна”, „політика”, „громадянське суспільство”, „демократія”. Види демократії.

Прагнення свободи як біологічна, соціальна, економічна, політична мотивація життя та діяльності людини. Боротьба за свободу в історії цивілізації. Свобода як відповідальність в розвинених демократіях світу. Три типи свободи — економічна, політична, духовна.

Свобода слова, свобода преси, свобода творчості. Поняття „свободи преси” у міжнародних правових документах: „Загальна декларація прав людини”, „Європейська конвенція про захист прав та основоположних свобод людини”, „Міжнародний пакт про захист громадянських та політичних прав людини”. Поняття „свободи преси” в українському законодавстві: Конституція України, Закон України „Про інформацію”, Закон України „Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”, Закон України „Про телебачення та радіомовлення” тощо.

Форми законодавчого, економічного, політичного обмеження свободи преси. Історія світової та української цензури. Обмеження функціонування політичної журналістики (відкрита та прихована цензура). Українське законодавство про заборону цензури: Конституція України, Закон України „Про інформацію”, Закон України „Про друковані ЗМІ (пресу) в

Україні”, Закон України „Про телебачення та радіомовлення”.

Самоцензура як запорука громадської відповідальності політичного журналіста.

Передумови вільної діяльності політичного журналіста: право вибору ЗМІ, можливість самостійно діяти у межах чинного законодавства, усвідомлене морально-етичне ставлення до неправди і несправедливості.

Література:

1. Закон України „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”. — К. : ВР України, 1997.
2. Конституція України. — К. : ВР України, 1996.
3. Кузнецова О. Д. Засоби масової комунікації : посібник / О. Д. Кузнецова; 2-е вид., переоб. і доп. — Львів : „ПАІС”, 2005. — 200 с.
4. Лизанчук В. Свобода слова в контексті українського державотворення // Вісник Львівського університету. Серія „Журналістика”. — Випуск 21. — Львів, 2001. — 571 с.
5. Москаленко А. З. Теорія журналістики : Навч. посібник / Анатолій Москаленко. — К. : Екс. об., 2002. — 334 с.
6. Кін Д. Мас-медіа і демократія / Д. Кін. / Пер. з англ. О. Гриценко, Н. Гончаренко. — К. : К.І.С., 1999. — 134 с.
7. Приступенко Т. О. Державна підтримка преси: порятунок чи пастка? // Журналіст України. — 1997. — № 5 — 6. — С. 12 — 14.
8. Приступенко Т. О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності ЗМІ / Т. О. Приступенко. — К. : Інститут журналістики, 2004. — 375 с.
9. Сучасна політична культура та мас-медіа : Зб. наук. праць / За заг. ред. проф. А. З. Москаленка. — К. : Фундація „Суспільність”, 1998. — 103 с.
10. Чичановский А. А. В тенетах свободы / А. А. Чичановский. — М. : Славянский диалог, 1995. — 303 с.

Самостійна робота / 1 год. /

1. Зробити огляд найбільш значущих політичних подій 2005 — 2013 рр.
2. Зробити огляд політичних подій 2003 — 2005 рр.
3. Самостійний аналіз матеріалів до справи Г. Гонгадзе [Додаток 1.].

Питання, на які необхідно дати відповідь:

- 1) Які чинники вказують на те, що „справа Гонгадзе” виходить за межі замовного вбивства?
- 2) На якому геополітичному та внутрішньополітичному тлі розгорталася „справа Гонгадзе”?
- 3) Чим загрожував Г. Гонгадзе Президенту України Л. Кучмі?
- 4) Що спростовує той факт, що професійне єднання журналістів навколо „справи Гонгадзе” було щирим і природним?
- 5) Що таке „симулякр”? Яке змістове наповнення симулякра „Гонгадзе”?
- 6) Які політичні сили використовували симулякр „Гонгадзе”?
- 7) Хто із політичних діячів вибудовував політичну кар’єру, використовуючи симулякр „Гонгадзе”?
- 8) Що стало фінальною крапкою у справі?
- 9) Проаналізуйте вплив „справи Гонгадзе” на 2004 — 2005 рр.
- 10) Оцініть матеріал – його зміст і висновки — у світлі справи Пучака, яка була завершена вироком у 2013 р.
- 11) Сформууйте власний погляд на „справу Гонгадзе”: замовники, виконавці, засоби, кінцева мета.

Семінарське заняття № 2. / 2 год. /

Розгорнутий план:

1. **Політична інформація** [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].
2. **Знайти по три епітети до наступних понять: ПОЛІТИК. ДЕРЖАВА. СУСПІЛЬСТВО. ВЛАДА. ОСОБИСТІСТЬ. ІНФОРМАЦІЯ. ЖУРНАЛІСТ. ПРОФЕСІОНАЛ** [поняття записуються у стовпчик; епітети зачитуються всією групою по черзі; заго-

струється увага на найбільш точних, влучних, образних варіантах].

3. Охарактеризувати одним словом-характеристикою інформаційний образ наступних політичних діячів: М. Тетчер, М. Горбачова, Л. Кравчука, Л. Кучми, В. Путіна, Ю. Тимошенко, В. Ющенко, В. Януковича [характеристики зачитуються всією групою; кожна характеристика аналізується з точки зору максимальної її відповідності].

4. Бліц-опитування за питаннями, що стосуються законодавчої бази:

- 1) Які законодавчі акти України регулюють доступ до інформації?
- 2) Яка інформація не має обмежень доступу? Який закон це регулює?
- 3) Який закон визначає право на професійну діяльність журналіста?
- 4) Що необхідно політичному журналісту, аби акредитуватися при органах державної влади та органах місцевого самоврядування?
- 5) Які міжнародні акти та закони України забороняють цензуру та попереднє погодження журналістських матеріалів?
- 6) За яку інформацію журналіст і редакція не несуть відповідальності?

БЛОК № 3.

ТЕМА 3. Правові та етичні основи політичної журналістики / 2 год. /

Соціально-правова регламентація діяльності ЗМІ в Україні. Конституційний суд України та Європейський суд у розв'язанні конфліктів між учасниками інформаційних відносин.

Адміністративна відповідальність журналіста відповідно до Адміністративного кодексу України. Цивільна відповідальність журналіста відповідно до Цивільного кодексу України. Кримінальна відповідальність журналіста відповідно до Кримінального кодексу України. Адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальність, що передбачені за перешкоджання професійній законній діяльності працівників преси.

Права та обов'язки журналістів відповідно до законів „Про інформацію” та „Друковані ЗМІ (пресу) в Україні”. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування політичними журналістами відповідно до вітчизняного законодавства. Порядок акредитації політичних журналістів відповідно до Закону України „Про інформацію”. Порядок доступу до публічної інформації відповідно до чинного законодавства України. Обмеження щодо отримання інформації, які існують в українському законодавстві. Захист інформаційного джерела: європейська та українська практика.

Основні принципи та норми етичної діяльності політичних журналістів. Етичні норми збору політичної інформації. Етика підготовки політичної інформації до оприлюднення. Норми журналістської етики, що регулюють проведення інтерв'ю з публічною особою, представником влади. Кодекси етики українського журналіста. Досвід професійно-етичної відповідальності на прикладі двох публічних професійно-журналістських справ (Н. Троицкий – „РІА Новості”, Москва; С. Кошкіна – „Лівий Берег”, Київ).

Література:

1. Законодавча база України : Конституція України, 1996 р.; Закон України „Про інформацію”, 1992 р.; Закон України „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, 1992 р.; Закон України „Про інформаційні агентства”, 1995 р.; Закон України „Про телебачення і радіомовлення”, 1993 р.; Закон України „Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації”, 1997; Закон України „Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”, 1997 р.
2. Кібл Р. Журналістська етика / Ричард Кібл / Пер. з англ. Д. І. Смоляк. — Київ, 2006. — 188 с.
3. Кузнецова О. Д. Засоби масової комунікації : посібник / О. Д. Кузнецова; 2-е вид., переоб. і доп. — Львів : „ПАІС”, 2005. — 200 с.
4. Ліберальний дискурс мас-медіа : Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова. — К. : Академія Української Преси, 2011. — 168 с.
5. Місьо М., Петрова Н. Правничі засади діяльності журналістів в Україні / М. Місьо, Н. Петрова. — К. : IREX ПроМедіа/Україна, 2002. — 42 с.
6. Пейн Т. Права Людини / Т. Пейн / Пер. з англ. І. Савчак. — Львів : Літопис, 2000. — 288 с.
7. Посібник з питань свободи вираження / Пер. з англ. К. Лаба. — К. : IREX ПроМедіа/Україна, 1999. — 324 с.
8. Путівник ретельного журналіста / Упор. А. Куликов. — Київ, 2007. — 173 с.
„Четверта колона”. Свобода та залежність мас-медіа в Україні / Упоряд. В. Піховшек та ін. — К. : Агентство „Україна”, 1997. — 248 с.
9. Шаповалов В. М. Конституційне право зарубіжних країн : Підручник / В. Шаповалов. — К. : АртЕк, Вища шк., 1998. — 264 с.

Самостійна робота / 1 год. /

1. Знайти відповіді на наступні професійні питання [до кожної відповіді виписати у конспект статті законів та окремі положення]:

1) *Якщо політичний журналіст отримує інформацію у суб'єкта владних повноважень, чи повинен він до її оприлюднення отримати від нього згоду на публікацію?*

2) *Чи має право суб'єкт владних повноважень оскаржити опубліковану інформацію, якщо вона спотворює дух його висловлювання?*

3) *Чи має право журналіст оприлюднити інформацію, що опосередковано дискредитує суб'єкта владних повноважень, без його згоди?*

2. Прочитати книгу В. Павліва „Програма війна”.

3. Прочитати книгу Д. Чобота „Нарцис” (Віктор Медведчук).

Семінарське заняття № 3. / 2 год. /

Розгорнутий план:

1. Політична інформація [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].

2. Бліц-тест за законодавчою базою [на тест відводиться 15 хвилин часу; відповіді даються студентом одразу; записується лише номер питання та відповідь].

Питання:

1) *Чи впливає на статус особистості міжнародний, правовий і політичний статус її країни? Яка стаття „Загальної Декларації прав людини” регулює це питання?*

2) *Яка стаття „Європейської конвенції з основоположних прав і свобод людини забороняє дискримінацію за політичними поглядами”?*

3) *Коли було прийнято „Міжнародний пакт про громадянські і політичні права”?*

4) *Яка стаття „Міжнародного пакту про громадянські і політичні права” гарантує жінкам і чоловікам рівні політичні права?*

5) *Яка стаття „Міжнародного пакту...” гарантує рівність всіх перед законом і запобігає дискримінації?*

6) Основні принципи інформаційних відносин, закріплені Законом України „Про інформацію”.

7) Які відомості, відповідно до Закону України „Про інформацію” не можуть бути віднесені органами влади та їх представниками до інформації з обмеженим доступом?

8) Хто здійснює парламентський контроль за забезпеченням доступу до публічної інформації відповідно до Закону України „Про порядок доступу до публічної інформації”?

9) Протягом якого терміну Розпорядник інформації повинен дати відповідь на запит відповідно до Закону України „Про порядок доступу до публічної інформації”?

10) У яких випадках публічну інформацію зобов’язані надати суб’єкти владних повноважень не пізніше, ніж за 48 годин, відповідно до Закону України „Про порядок доступу до публічної інформації”?

11) Яким чином ЗМІ можуть отримати інформацію про діяльність органів державної влади? Яка стаття закону „Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування України ЗМІ” регулює це питання?

12) Який відсоток газетної площі відводиться у державних виданнях для висвітлення діяльності органів державної влади (та органів місцевого самоврядування). Яка стаття Закону України „Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади...” це регулює?

13) Яка стаття Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі, а також за дискримінацію за політичними, майновими, етнічними ознаками?

14) Максимальне покарання, відповідно до Кримінального кодексу України, за переслідування журналіста з боку службової особи (групи осіб) за його професійну діяльність. Номер статті.

15) Яка стаття Конституції України забороняє цензуру?

3. Аналіз професійних ситуацій, у які може потрапити політичний журналіст [ситуації записуються; на самостійне вирішення кожної ситуації дається 3 хв.; у кінці проводиться аналіз типових помилок].

Ситуація 1. Під час виборів у Парламент 2007 року редактор газети „2000” доручив кореспонденту висвітлити зустріч пана Симоненка зі своїми виборцями. Кореспондент відмовився виконати редакційне доручення, пославшись на те, що не поділяє політичних переконань п. Симоненка і, відповідно, не хоче поширювати інформацію про його програму. Чи були правові підстави для звільнення кореспондента з роботи?

Ситуація 2. Автор журналу „Тиждень” написав на прохання видання театральну рецензію на постановку Дмитра Богомазова „Войцек”. Унаслідок правок рецензія набула соціально-політичного, актуалізованого характеру, адже редактором було замінено мистецький аналіз п’єси на політичний. Чи має право автор вимагати від видання не друкувати матеріал? І чи має право редакція, використати цей же матеріал, підписавши його будь-яким псевдонімом, без згоди автора?

Ситуація 3. Юлія Володимирівна Тимошенко написала листа в газету „Дзеркало тижня”. У ньому вона серед інших прокламацій відносно політичного режиму В. Ф. Януковича закликала громадян вийти 28-го жовтня 2012 року на майдани України, аби відстоювати політичні права опозиції. Зокрема, Юлія Володимирівна закликала у разі чергової „фальсифікації” виборів фізично знищувати осередки партії регіонів тощо. Чи може редакція відмовити Юлії Володимирівні в опублікуванні листа?

Ситуація 4. Закордонна радіостанція, яка випускає програми українською мовою, прагнула у 2005 р. зустрічі на одній програмі В. Ющенка та Ю. Тимошенко. Стосунки між політиками у той час були вкрай напруженими. Ю. Тимошенко відмовлялася зустрічатися з Президентом на телевізійних та

радіопрограмах Зрештою, редактори запевнили Юлію Володимирівну, що Ющенко в студії не буде. Вони розраховували на те, що, приїхавши, вона скористається можливістю висловити свої погляди. Їхній розрахунок спрацював: Юлія Володимирівна була вражена присутністю Президента в студії, але спілкуватися не відмовилася. Чим ризикували редактори програми? І чи варто було вдаватися до подібного ризику?

БЛОК № 4.

ТЕМА 4. Політична журналістика як особливий різновид професійної діяльності журналіста / 2 год. /

Політична інформація — об'єкт діяльності політичного журналіста. Політична інформація як основний ресурс інформаційного суспільства. Політична інформація: загрози та відповідальність політичного журналіста під час її збору й трансляції.

Суб'єкти політичної журналістики: рівень відповідальності (політичні журналісти, редактори відділів політичної інформації, органи державної влади, політичні групи, рекламодавці). Фактори, що зумовлюють якість політичної журналістики.

Історичні обставини формування політичної журналістики в Україні. Аматорський період (1991 — 1994) у політичній журналістиці. Громадсько-політичний самвидав. Практика напівлегального львівського часопису „Post-Поступу”. Первинний олігархічний період у становленні політичної журналістики (1994 — 1999): перерозподіл преси поміж капіталістами першої формації. Зародження олігархічної (кланової) преси. Зародження поняття „джинса”. Практика громадсько-політичного тижневика „ПК”. Провладний період (1999 — 2004) у політичній журналістиці: інформаційна політика Президента Л. Д. Кучми. Справа журналіста Г. Гонгадзе: міф, реальність, інформаційний симулякр.

Період короткого бунту, анархії й нового олігархічного перерозподілу (2004 — 2005). Протест політичних журналістів проти політичної цензури. Зародження політичних ток-шоу в Україні. „Свобода слова” Савіка Шустера: нові відносини між ЗМІ — владою — політичними лідерами.

Політична риторика, політико-інформаційна війна між ключовими фігурами політичного процесу (Кучма — Ющенко — Тимошенко — Янукович) 2004 — 2005 рр. Сенсація в ЗМІ як інструмент політичного впливу. Штучність політичної полеміки в сучасній демократії; концепція політкоректності Л. Іоніна.

Поняття „політичний плюралізм” та „політична заангажованість”. Альтернативні громадсько-політичні медіа: „Українська правда”, „Лівий берег”.

Власники преси та їх інформаційна політика: практика політичного спонсорства. Злиття політичної журналістики — політики — політичної реклами. Економічна залежність і професійна свобода політичного журналіста. Політична, громадська, професійна, творча відповідальність політичного журналіста.

Література:

1. Дуцик Д. Політична журналістика / Діана Дуцик. — К. : Вид. дім „Киево-Могилянська акад.”, 2005. — 138 с.
2. Ионин Л. Политкорректность: дивный новый мир / Леонид Ионин. — М. : ООО „Ад Маргинем Пресс”, 2012. — 112 с.
3. Журналістика в умовах гласності / Москаленко А. З., Качкан В. А., Мащенко І. Г. та ін. — К. : Либідь, 1991. — 192 с.
4. Москаленко А. З. Теорія журналістики : Навч. посібник / Анатолій Москаленко. — К. : Екс. об., 2002. — 334 с.
5. Павлів В. Синдром програної війни. 12 есе про Олександра Кривенка / В. Павлів. — Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. — 84 с.
6. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості / Д. М. Прилюк. — Проблеми майстерності. — К. : „Вища школа”, 1983. — 280 с.
7. Приступенко Т. О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності ЗМІ / Т. О. Приступенко. — К. : Інститут журналістики, 2004. — 375 с.
8. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. — 2-е вид., доп. / Григорій Почепцов. — К. : Вид. ц-р „Київський університет”, 1999. — 308 с.
9. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Політика. Преса. Влада / А. Чічановський, В. Шкляр. — Київ — Москва : Слов’янський діалог, 1993. — 68 с.
10. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Світ інформації: особистість, суспільство, держава / А. Чічановський, В. Шкляр. — Київ — Москва : Слов’янський діалог, 1995. — 52 с.

10. Чобіт Д. Нарцис. Штрихи до політичного портрета Віктора Медведчука / Дмитро Чобіт. – Видання четверте (скорочене). — Київ-Броди : Просвіта, 2001. — 80 с.

Самостійна робота / 1 год. /

1. Прочитати книгу Л. Іоніна „Политкорректность: дивный новый мир”.

2. Самостійно дати відповіді на наступні питання до книги:

- 1) *Найбільше досягнення сучасного світу, на думку Іоніна.*
- 2) *Сформулюйте основне завдання політкоректності.*
- 3) *Які істини не повинні відкритися, а тому приховуються за політкоректним мовчанням більшості?*
- 4) *Як ви зрозуміли термін „політкоректна ортодоксія”?*
- 5) *Що, на думку вченого, перетворює демократію на умовність у сучасному світі розвинених демократій?*
- 6) *Чому людина в масовій демократії без супротиву підкорюється громадській думці?*
- 7) *Що таке „спіраль мовчання”?*
- 8) *Як збільшується політкоректна більшість?*
- 9) *Роль ЗМІ у формуванні більшості?*
- 10) *У чому демократія тотожна тоталітаризму?*
- 11) *Наведіть приклад дієвості „спіралі мовчання” в українському громадсько-політичному житті.*
- 12) *Відносно яких об’єктів чи суб’єктів політичного життя України сформувалася політкоректна думка?*
- 13) *Які загрози містить у собі політкоректність в умовах подальшого розвитку інформаційного суспільства?*

Семінарське № 4. / 2 год. /

Розгорнутий план:

- 1. Політична інформація** [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].
- 2. Бліц-опитування за темою лекції** [питання викладач ставить усно; відповідь студент надає одразу].

Питання:

- 1) ЗМІ є громадським чи політичним інститутом?
- 2) Які чинники зумовлюють політичну природу ЗМІ?
- 3) Скільки етапів становлення пройшла вітчизняна політична журналістика?
- 4) Основні характеристики „аматорського періоду”.
- 5) Ким був Олександр Кривенко?
- 6) Які форми професійної журналістської провокації використовував громадсько-політичний тижневик „ПІК”?
- 7) У чому полягала концепція журналу „ПІК”?
- 8) Які чинники зумовлюють соціальну природу ЗМІ?
- 9) За яких умов соціальна проблема стає політичною?
- 10) Які чинники впливають на заангажованість українських ЗМІ?
- 11) Що таке „маніпуляція”? Чому політична маніпуляція переважає в українському медіа-просторі?
- 12) Що впливає на маніпулятивний характер політичної журналістики?
- 13) Які типові інформаційні маніпуляції використовуються в політичних текстах?
- 14) Хто такі політичні кризис-менеджери? Як вони працюють у медіа-просторі?
- 15) Які політичні сили використовували маніпулятивну техніку „посилання на авторитети” у сучасному політичному житті?
- 16) Які політичні сили використовували маніпулятивну техніку „просування через медіаторів” у сучасному політичному житті?
- 17) Чим відрізнявся „провладний період” становлення політичної журналістики?

3. Аудиторний аналіз книги В. Павліва „Програна війна” [проводиться на основі індивідуальних доповідей; викладач, корелює відповіді, аби розставити акценти; закріплюється у свідомості студентів діяльність журналу „ПІК” як прикладу: професіоналізму; особистісного демократизму; внутрішньої свободи; історичного прикладу політичної журналістики 90-х років; феномену особистості у журналістиці].

4. Аналіз книги Д. Чобіта „Нарцис” за наступними питаннями [проводиться на основі індивідуальних доповідей; викладач, корелює відповіді, аби розставити акценти; загострюється увага студентів на: 1) характері політики кінця дев’яностих років; 2) критиці заангажованої політичної публіцистики; 3) критиці політичних персоналій (аналітичної, емоційної); 4) професійних можливостях використання біографічного методу у політичних портретах-книгах].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2 „ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА ЯК ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ”

БЛОК № 1.

ТЕМА 1. Результативність (ефективність і дієвість) політичної журналістики / 2 год. /

Різновиди результативності діяльності політичного журналіста: „дієвість”, „ефективність”. Історичний досвід результативної діяльності ЗМІ. Теоретична концепція політичного журналіста — „політика демагога” — за Максом Вебером. Ефективність і результативність політичного журналіста, за М. Вебером. Особиста і професійна відповідальність політичного журналіста, за М. Вебером. Інформаційний містицизм Мішеля Фуко. Ефективність інтелектуала у взаєминах із владою. Інтелектуали — політика — інформація, за М. Фуко. Вітчизняні теоретичні концепції результативності політичного журналіста.

Дієвість як результат організованого впливу політичної журналістики на масову аудиторію, соціальні інститути, посадових осіб, владу в цілому. Критерії дієвості: спрямованість, кадри, засоби, форми, методи, регіон, аудиторія. Аналіз соціальних проблем держави із екстраполяцією їх на проблеми влади. Вироблення політичним журналістом практичних (на основі системного аналізу політичних і соціальних процесів) рекомендацій щодо дій влади. Результативність обґрунтованої конструктивної критики в ЗМІ. Позитивні й негативні наслідки дієвості політичних журналістів в Україні. Активізація дієвості з маніпулятивними цілями. Інформаційне політичне рейдерство.

Загальний аналіз ефективності політичної журналістики. Мета і результат практичної діяльності політичного журналіста. Два напрямки ефективності: практична і духовна. Класифікація критеріїв ефективності: 1) знання, переконання, етика, мораль; 2) громадсько-політична активність, професійна діяльність, побутові вчинки, культурні взаємини.

Чинники впливовості політичного журналіста. Репутація політичного журналіста як основа неупередженості, повноти, об'єктивності його професійної діяльності. Приклади професійної діяльності Ю. Мостової, С. Рахманіна, В. Портнікова, Ю. Макарова. Формування єдиного журналістського середовища із спільною етикою та професійним стандартом.

Література:

1. Вебер М. Политика как призвание и профессия / Макс Вебер [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.nir.ru/socio/articles/weber_politika.htm
2. Лубкович І. М. Соціологія журналістики : Курс лекцій / І. М. Лубкович. — Львів. — „ПАІС” — 1997. — 174 с.
3. Михайлин І. Л. Основи журналістики : Підручник / І.Л. Михайлин. — Харків. — 2000.
4. Москаленко А. З. Теорія журналістики : Навч. посібник / Анатолій Москаленко. — К. : Екс. об. — 2002. — 334 с.
5. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики : Учебное пособие / Е. П. Прохоров — М. : Изд. РИП—холдинг, 2002. — 322 с.
6. Публіцистика і політика : Збірник наукових праць / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К. : Інститут журналістики, 2000. — 78 с.
7. Рендалл Д. Универсальный журналист / Д. Рендалл / Пер. с англ. А. Порьяза. — СПб. : Терция, 1998. — 368 с.
8. Різун В. В. Маси : текст лекцій / В. В. Різун. — К. : Київ-ий ун-т, 2003. — 116 с.
9. Рубан В. А., Полковенко В. В. Майстерність журналіста / В. Рубан, В. Полковенко. — К. : „Політвидав”, 1978. — 101 с.
10. Фуко М. Интеллектуалы и власть / Мишель Фуко [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Fuko_intel_power/Fuko1.php
10. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Світ інформації : Особистість, суспільство, держава / А. Чічановський, В. Шкляр — М. — К., 1995. — 52 с.

11. Шаповал Ю. Г. Личностные методы повышения эффективности средств массовой информации / Ю. Шаповал. — К. : УМК ВО, 1989. — 64 с.

Самостійна робота 1. / 1 год. /

1. Прочитати роботу М. Вебера „Політика як покликання та професія”. Зробити короткий конспект тез.
2. Прочитати есе М.Фуко „Інтелектуали та влада”. Зробити короткий конспект тез.
3. Занотувати визначення до наступних понять: „влада” (знати різні види влади); „державна”; „громадянське суспільство”; „демократія”; „диктатура”; „ідеологія”; „індустріальне суспільство”; „інформаційне суспільство”; „капіталізм”.

Семінарське заняття № 1. Результативність (ефективність і дієвість) політичної журналістики / 2 год. /

Розгорнутий план:

1. **Політична інформація** [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].
2. **Аудиторний аналіз інтерв'ю відомої української політичної журналістки та зампредатора громадсько-політичного тижневика „Дзеркала тижня” Юлії Мостової** [аналіз викладач проводить за допомогою питань, які виносяться на уточнення, обговорення, доповнення; окремі відповіді викладач просить занотувати; мета аналізу — сформулювати основи професійної діяльності політичного журналіста-практика; визначити ефективність і дієвість його роботи].

Питання до інтерв'ю з Ю. Мостовою [Додаток 2.]:

- 1) Як Ю. Мостова визначає призначення „ДТ” у громадсько-політичному житті України?
- 2) Чому редактор називає тижневик „ДТ” — дисидентською газетою?
- 3) Яку місію, на думку Ю. Мостової, виконує політичний журналіст? Із чим вона порівнює його діяльність?

- 4) Що необхідно політичному журналісту для того, аби бути професіоналом? У чому полягає його професіоналізм?
- 5) Яка цензура прийшла на зміну адміністративній? Чим вона загрожує вітчизняній журналістиці?
- 6) Із чим Ю.Мостова порівнює телевізійні політичні ток-шоу?
- 7) Який процес відбувається на телебаченні під час передвиборчих кампаній?
- 8) Як Юлія Володимирівна визначає відповідальність таблоїдної журналістики? У чому вбачає її користь?
- 9) Що, на думку Ю. Мостової, необхідно зробити, щоб звільнити ЗМІ?
- 10) Як формується якість влади? Чому в Україні вона не підвищується, на думку замредактора „ДТ”?

[Викладач просить занотувати наступні тези із матеріалу: 1) про якість влади; 2) про відповідальність журналістики; 3) про призначення політичного журналіста; 4) про процес перетворення медіа у прибутковий бізнес; 4) про професійну етику].

3. Аудиторний аналіз матеріалу А.Сайчука „Що таке „джинса” і з чим її їдять?” // Інститут Масової Інформації [аналіз проводиться викладачем за допомогою питань, які виносяться на обговорення; важливі відповіді на них викладач просить занотувати].

Питання до матеріалу про „джинсу” [Додаток 3.]:

- 1) Походження терміну „джинса”, його основний зміст.
- 2) Дві групи „джинси”.
- 3) Інформація якого ґатунку становить „політичну джинсу”?
- 4) Який різновид „джинси” походить із радянських часів? У яких виданнях він використовується сьогодні?
- 5) У яких виданнях використовується „псевдо-аналітика”? Яку роль виконує?
- 6) Що таке „бот”? Де зустрічаються „боти”? Яку політичну загрозу становлять „боти” в Інтернет-просторі?

- 7) Як проявляється „комерційна джинса” у сучасному українському медіа-просторі?
- 8) Що, на Вашу думку, має зробити держава, аби протидіяти „джинсі”?
- 9) Що, на Вашу думку, має зробити професійна журналістська спільнота, аби „джинса” зникла як явище?

БЛОК № 2.

ТЕМА 2. Політична журналістика як творча діяльність / 2 год./

Єдність політичної, соціальної, творчої позиції політичного журналіста. Різноманітність творчого продукту в сучасній політичній журналістиці. Науковість, публіцистичність, літературність у творчій діяльності політичного репортера, оглядача, публіциста.

Природа факту у політичній журналістиці. Різновиди фактів та їхня система. Основні джерела інформації. Правовий захист інформаційного джерела. Джерело інформації як гарантія свободи слова.

Методи збирання фактажу: спостереження, опрацювання документів, інтерв'ю, соціологічні дослідження, анкетування, експеримент.

Стадії творчого процесу: задум, концепція, ідея твору. Процес написання журналістського твору: сюжет, конфлікт, композиція, заголовок. Вимоги до ліду як структурного елемента журналістського твору.

Аргументація в політичній журналістиці. Логічні зв'язки між аргументами. Групи логічних аргументів: фактологічні, наукові, юридичні, морально-етичні. Трансформація образів літератури і фольклору в логічну структуру політичного журналістського твору. Посилання на авторитети.

Полеміка в політичній журналістиці: зіткнення ідей, поглядів, інтересів, концепцій, теорій. Політичні ток-шоу та практика газетно-журнальних політичних інтерв'ю і бесід як платформа для політичної полеміки. Політичний плюралізм у сучасних умовах. Монополізація мас-медіа й полеміка.

Література:

1. Ворошилов В. В. Журналістика : конспект лекцій / В. Ворошилов. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2000. — 64 с.
2. Гриценко О., Кривошея Г., Шкляр В. Основи теорії міжнародної журналістики / О. Гриценко, Г. Кривошея, В. Шкляр. — К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2002. — 304 с.

3. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості / В. Здоровега. — Л. : ПАІС, 2000. — 180 с.
4. Здоровега В. Й. У майстерні публіциста. Проблеми теорії, психології, публіцистичної майстерності / В. Здоровега. — Л., 1969. — 179 с.
6. Кузнецова О. Аналітичні методи в журналістиці / О. Кузнецова. — Львів, 2002. — 120 с.
7. Лазутина Г. В. Технология и методика журналистского творчества: метод. указания / Г. Лазутина. — М. : Изд-во Моск. унта, 1988. — 79 с.
8. Москаленко А. Вступ до журналістики : Підручник. — К. : Школяр, 1997. — 300 с.
9. Прилюк Д. Теорія і практика журналістської творчості / Дмитро Прилюк. — К. : "Вища школа", 1983. — 280 с.
10. Чапек К. Как это делается. Год садовогода / пер. с чешского Т. Аксель и Ю. Молочковского / Чапек К. [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.biblion.mobi/archive/authors/ch/chapek/god_sad_ovoda.html
11. Шкляр В. Вектори часу / В. Шкляр // Україна на шляху до Європи / упоряд. : В. І. Шкляр, А. В. Юричко — К. : Етнос, 2006. — С. 226-264

Самостійна робота / 1 год. /

1. Зробити конспект розділів книги „Політика. Преса. Влада” (А. А. Чічановський, В. І. Шкляр): „Суспільство і преса: проблема взаємної відповідальності; „Журналістика як політична діяльність”.
2. Зробити конспект розділу книги „Технология и методика журналистского творчества” (Г. В. Лазутина): „Способ журналистского творчества: методы деятельности и технические средства”.

Семінарське заняття № 6. / 2 год. /

Розгорнутий план:

1. Політична інформація [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].

2. Оглядове опитування за самостійно прочитаною літературою [типові помилки у відповідях викладач розглядає окремо; пропонує записати правильні відповіді].

Питання оглядового опитування:

- 1) Що таке влада?
- 2) Які джерела влади існують?
- 3) Яке джерело влади домінує в інформаційному суспільстві?
- 4) Які основні риси інформаційного суспільства?
- 5) Чи може здійснюватися влада без примусу?
- 6) Що таке легітимний примус?
- 7) Що таке манікратія?
- 8) Чим вирізняється медіакратія?
- 9) Легітимне джерело влади у демократії.
- 10) Що таке держава?
- 11) Чим громадянське суспільство відрізняється від інших форм суспільств?
- 12) Чим ідея відрізняється від ідеології?
- 13) Чим диктатура відрізняється від авторитаризму?
- 14) Основні риси капіталізму як форми суспільно-економічних відносин.
- 15) Чим, на думку М. Вебера, відрізняється політичний лідер від лідера як такого?
- 16) Хто такий „політик за випадком“?
- 17) Чим професійний політик відрізняється від „політика за сумісництвом“?
- 18) Основні функції політичного лідера.
- 19) На які типи М. Вебер розподілив політиків за їхніми прибутками?
- 20) Хто такий інтелектуал, на думку М. Фуко? У чому його призначення?
- 21) Які два типи інтелектуалів назвав М. Фуко? Чи існують вони дотепер?
- 22) Яку основну характеристику влади сформулював М. Фуко?

3. Творча вправа [викладач пропонує студентам без попередньої підготовки проголосити коротку доповідь за наданим словом-ключем; вимагається послідовність, аргументованість, логічність, стилістична чистота усного роздуму. Слова: ВЛАДА. СВОБОДА. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ. ЛІДЕР. МАСИ. СПОЖИВАННЯ. ІНТЕЛЕКТУАЛ. ПАТРІОТИЗМ. ПРОГРЕС. ІНФОРМАЦІЯ].

БЛОК № 3.

ТЕМА 3. Типові форми газетно-журнальної політичної журналістики / 2 год. /

Поняття „жанр”. Сформовані жанрові різновиди. Критерії поділу журналістських творів на жанри: об’єкт відображення, мета виступу, широта охоплення дійсності, узагальнення емпіричного матеріалу, мовностилістичні засоби. Класифікація жанрів відповідно до методів пізнання й відображення дійсності. Інформаційні методи відтворення дійсності. Поняття „новина”. Правила подачі інформаційної інформації.

Аналітика в журналістиці. Специфіка журналістського аналізу: синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування. Прогноз у політичній журналістиці. Об’єкти політичного мислення, фактологічні масштаби, глибина узагальнень, методика написання творів.

Публіцистичне відображення дійсності: поєднання логічно-абстрактного й конкретно-образного сприйняття та відтворення дійсності. Образність журналістики. Природа журналістського образу.

Лаконізм політичної цитати. Політична анкета як різновид політичного інтерв’ю. Газетний політичний вірш — сатирично заримоване чи ритмізоване узагальнення актуальної суспільно-політичної проблеми. Політичний репортаж — візуалізація політичної події. Фактологічна масштабність політичного огляду. Факт, факти, тенденція у політичному огляді: системний і прогностичний аналіз.

Різновиди політичного інтерв’ю в сучасній газетно-журнальній практиці. Громадсько-політична авторська колонка як вираження системних поглядів на політичні процеси.

Література:

1. Журбина Е. И. Теория и практика художественно-публицистических жанров. Очерк. Фельетон / Е. Журбина. — М. : „Мысль”, 1969. — 399 с.
2. Журналістський фах : газетно-журнальне виробництво : навчальний посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Васи-

- ленко та ін.; за ред. В. В. Різуна. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2012. — 352 с.
3. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения / М. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2001. — 320 с.
 4. Колосов Г. В. Искусство публицистики / Г. Колосов. — Алма-Ата : „Казахстан”, 1968. — 272 с.
 5. Михайлин І. Основи журналістики / І. Михайлин. — К. : ЦУЛ, 2002. — 284 с.
 6. Моисеев В. А. Журналистика и журналисты / В. Моисеев. — К. : Дакор., 2002. — 400 с.
 7. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості. Проблеми майстерності / Д. Прилюк. — К. : „Вища школа”, 1983. — 280 с.
 8. Стюфляева М. И. Образные ресурсы публицистики / М. Стюфляева. — М. : „Мысль”, 1982. — 176 с.
 9. Тертычный А. Жанры периодической печати: Учебное пособие / А. Тертычный. — М. : Аспект Пресс, 2002. — 320 с.
 10. Шаповал Ю. Г. Феномен журналістики : проблеми теорії : Монографія / Ю. Шаповал. — Рівне : РВП „Роса”, 2005. — 248 с.
 11. Шкляр В. И. Энергия мысли и слова / В. Шкляр. — К. : „Вища школа, ” 1988. — 197 с.
 12. Шкляр В. И. Поэт и газета. Советская стихотворная публицистика : специфика, жанры, мастерство / В. Шкляр. — Киев — Одесса : Из-во „Вища школа”, 1985. — 180 с.

Самостійна робота / 1 год. /

1. Зробити самостійний аналіз газетних віршів Д. Бикова, визначити: теми, події, персонажів, художньо-зображальні засоби [знайти не менше п'яти публікацій; до кожної додати аналітичний коментар].
2. Зробити аналіз актуальних політичних подій, обрати з них найбільш важливу для суспільства, написати короткий сатиричний вірш; оформити його за зразком газетних віршів російського видання „Огонёк”.

3. У громадсько-політичних виданнях знайти жанр „політичної анкети”, визначити: призначення жанру, метод [знайти не менше п’яти публікацій; до кожної додати аналітичний коментар].

Семінарське заняття № 3. Типові форми газетно-журнальної політичної журналістики / 2 год. /

Розгорнутий план:

1. Політична інформація [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].

2. Творча робота в аудиторії в жанрі аналітичного та портретного інтерв’ю [студентам пропонується скласти десять питань біографічного, а також десять питань проблемно - аналітичного характеру до обраних політичних діячів (кожен обирає одного); питання заслуховуються групою; група визначає: актуальність, доцільність, інтелектуальність, провокативність „гіпотетичного інтерв’ю”; після обговорення кожен обирає п’ять найбільш ефективних питань і готує біографічну та аналітичну політичну анкету].

3. Творча робота в аудиторії в жанрі політичного огляду [студентам пропонується, користуючись зібраними матеріалами політінформації, створити: огляд міжнародних політичних подій; огляд парламентської діяльності; огляд урядової діяльності; огляд партійних та президентських ініціатив; огляд діяльності громадсько-політичних організацій].

БЛОК № 4.

ТЕМА 4. Класична спадщина політичного репортажу / 2 год. /

Чеська школа політичного репортажу. Репортаж як форма світогляду та способу життя: спадщина Юліуса Фучика. Герой і антигерой у спадщині Ю. Фучика.

Концепція репортерської діяльності Е. Е. Кіша. Правда, істина, образ в репортажі за Е. Кішем: настанови репортерам.

Американська школа політичного репортажу на прикладі професійної діяльності Джона Ріда. Історико-політичне значення твору „Мексика, що повстала”. Людина, подія, образ, ідея в репортажах Д. Ріда. Історико-політичне значення твору „Десять днів, що потрясли світ”. Реалізм, історизм, фактологізм репортажів Д. Ріда.

Репортерська діяльність Е. Хемінгуея. Громадянська і професійна позиції за Хемінгуеєм. Громадянська війна в Іспанії в репортажах Хемінгуея та Дж. Оруелла.

Влада і особистість в репортажах Дж. Оруелла: „Казнь...” „Як я стріляв у слона”. Політичні, літературні, загальнолюдські цінності Дж. Оруелла в творі „Письменники й Левіафан”.

Америка 70-х років у репортерській спадщині Г. Боровіка. Точність, лаконізм, образність творчої спадщини Генріха Боровіка. Метод спостереження і метод інтерв'ю у репортерській діяльності Боровіка. Сюжет, драматургія, портретні, пейзажні, мовленнєві зарисовки, візуальні деталі у репортажах Г. Боровіка.

Техніка подієвого репортажу на прикладі професійної діяльності Д. Бикова. Техніка візуалізації події в репортажах Д. Бикова „Записки в темноті” та „Страсти по Беслану”.

Традиція німецького репортажу на прикладі творчої спадщини Г. Кромшредера. „Рольовий репортаж”: концепція, принципи, ефективність, майстерність.

Література:

1. Быков Д. Страсти по Беслану / Дмитрий Быков : [Режим электронного доступа] : <http://www.ogoniok.com/archive/2004/4863/36-06-09/>

2. Быков Д. Записки в темноте / Дмитрий Быков : [Режим электронного доступа] : <http://www.ogoniok.com/archive/2002/4771/43-08-11/>
3. Боровик Г. А. Один год беспокойного солнца / Генрих Боровик. — М. : „Советский писатель“, 1971. — 456 с.
4. Киш Э. Э. Приключения на пяти континентах : Худож. публицистика / Пер. с нем., предисл. М.Зоркой / Эгон Эрвин Киш. — М. : Прогресс, 1985. — 352 с.
5. Кромшрёдер Г. За фасадом: журналист в роли нациста, „рокера“, вора в универмаге, набожного католика / Пер. с нем и предисловие Н. С. Португалова, А. А. Урбана / Герхард Кромшрёдер. — М. : Прогресс, 1984. — 152 с.
6. Оруэлл Дж. Казнь через повешение / Джордж Оруэлл : [Режим электронного доступа] : <http://lib.ru/ORWELL/kaznx.txt>
7. Оруэлл Дж. Как я стрелял в слона / Джордж Оруэлл : [Режим электронного доступа] : <http://lib.ru/ORWELL/elefant.txt>
8. Оруэлл Дж. Писатели и Левиафан / Джордж Оруэлл : [Режим электронного доступа] : http://orwell.ru/library/articles/leviathan/russian/r_wal
9. Рид Д. Восставшая мексика / Джон Рид : [Режим электронного доступа] : <http://www.big-library.info/?act=read&book=40858>
10. Рид Д. Десять дней, которые потрясли мир / Джон Рид : [Режим электронного доступа] : http://royallib.ru/book/rid_dgon/desyat_dney_kotorie_potryasli_ves_mir.html
11. Фучик Ю. Репортаж с петлей на шее / Юлиус Фучик. — Ужгород : „Карпати“, 1976. — 160 с.
12. Хемингуэй Э. Старый газетчик пишет : Худож. публицистика / Пер. с англ., предисловие и коммент. Б. Грибанова / Эрнест Хемингуэй. — М. : Прогресс, 1983. — 344 с.

Домашня робота з літературою [додаткова форма]

1. Прочитати репортажі Е. Е. Кіша, Ю. Фучика та Г. Кромшредера (за наданою літературою).
2. Прочитати репортажі Дж. Оруелла „Казнь через повеше-

ние", „Как я стрелял в слона", а також нарис „Писатели и Левиафан".

4. Прочитати репортажі Е. Хемінгуея про громадянську війну в Іспанії за книгою „Старый газетчик пишет", порівняти їх із репортажами Дж. Оруелла.

Семінарське заняття № 8. / 2 год. /

Розгорнутий план:

1. Політична інформація [огляд найбільш значущих політичних подій, що відбулися за тиждень; проводиться у вигляді усних відповідей].

2. Оглядове опитування за прочитаною літературою [відповіді на питання даються одразу; обговорення відбувається швидко, лаконічно і по суті; ключові відповіді викладач пропонує студентам записати у вигляді тез]:

1) Для яких читачів писав Ю. Фучик свій репортаж? Кого увічнив своїм твором?

2) Кого Ю. Фучик звинувачує своїм твором? Кого викриває ним?

3) Якими засобами Фучик дискредитує фашизм, до чого закликає нащадків?

4) Як автору репортажу, не дивлячись на трагізм історичних обставин, вдалося уникнути пафосу?

5) Як ви зрозуміли, читаючи Ю. Фучика, місію репортера? Чи повинен, на вашу думку, репортер мати політичну (або громадську позицію)?

6) Який історичний урок „справи Ю.Фучика"?

7) Що символізує слон у репортажі Дж. Оруелла?

8) Які наслідки абсолютної свободи демонструє Оруелл у своєму репортажі? Яке основне завдання влади, на думку автора?

9) Що символізують бірманці у тексті Оруелла „Как я стрелял в слона"?

10) Вся влада зосереджена у руках головного героя — оповідача, — але чи одноосібно він приймає рішення?

11) Який інстинкт натовпу відтворює Оруелл?

12) На що спирається одноосібна влада? Чия воля є вирішальною у її здійсненні? Як автор доводить, що тиранія ніколи не містить абсолютної свободи тирана?

- 13) На що спрямована критика Оруелла у нарисі „Писатели и Левиафан“?
- 14) Якої інформації в тексті репортажу Д. Бикова „Записки в темноте“ більше: фактологічної, біографічної, подієвої, оціночної?
- 15) Що потрапило у фокус авторського зору? І чому?
- 16) Якими засобами Д. Биков створює ефект присутності для читача? Які елементи опису автор використовує?
- 17) Якими засобами автор досягає драматизму?
- 18) У чому полягав внутрішній задум автора?
- 19) Яку роль відіграє фактор часу у репортажі „Записки в темноте“?
- 20) Яку роль відіграє фактор простору у репортажі „Записки в темноте“?
- 21) Яку роль відіграє фактор особистості у репортажі „Записки в темноте“?

3. Аудиторний аналіз понять [студентам пропонується сформулювати визначення до наступних понять: КОМУНІЗМ, МАРКСИЗМ, ПОЛІТИКА, ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР, РЕВОЛЮЦІЯ, СОЦІАЛІЗМ, ТОТАЛІТАРИЗМ; за допомогою питань і колективного обговорення формулюється найбільш ефективно визначення до кожного із понять і пропонується студентам під запис].

Корекційні питання:

- 1) На якій формі власності засновується комунізм? Яку рівність передбачає ця форма суспільно-економічних відносин?
 - 2) Коли було засновано марксизм? Основні тези марксизму відносно історичних закономірностей розвитку суспільств.
 - 3) Назвіть основне проблемне ядро політики.
 - 4) Яка основна мета політичного лідера? Його завдання?
 - 5) Чим революція відрізняється від еволюції? Що має змінюватися під час революції?
- Чим соціалізм відрізняється від комунізму?
 Чим тоталітаризм відрізняється від авторитаризму?

БЛОК № 5.

ТЕМА 5. Політичний портрет як елемент політичного дискурсу і як текст / 2 год. /

Політичний портрет — аналітико-публіцистичний жанр. Образ політичного діяча (партії, суспільного руху) в політичному портреті. Політичний портрет на перетині суспільних, журналістських та політичних інтересів.

Загальна класифікація жанру: „міжнародний політичний портрет“, „власне політичний портрет“, „портрет політика“, „історико-політичний портрет“, „політичний портрет-інтерв'ю“.

Інформаційне тло політичного портрета: 1) офіційні біографії політичних діячів; 2) політичні програми, політичні праці; 3) витяги з партійних засідань, записи засідань парламенту, записи телевізійних політичних сюжетів, інтерв'ю, ток-шоу; 4) уся сукупність надрукованих інтерв'ю з політиком; 5) архіви преси; 6) авторське інтерв'ю; 7) коментар політичних опонентів; 8) коментар політолога; 9) опитування соціологічних інститутів.

Методи політичного портретиста: 1) системний аналіз; 2) порівняльний аналіз; 3) психологічний аналіз (психобіографічний та психоісторичний); 4) прогностичний аналіз.

Дискретна й континуальна композиція в тексті політичного портрета. Політичний портрет і портрет політика: спільне та відмінне. Індивідуальність і характер у портреті політика.

Функції портрета політика в інформаційному дискурсі: 1) не актуалізованого інформування; 2) завуальованої реклами; 3) світоглядного просвітництва; 4) розважання.

Домінуючі методи жанру: біографічний, психологічний, психобіографічний аналіз.

Інформаційне тло портрета політика: 1) архівна інформація про особу; 2) автобіографії; 3) політичні книги; 4) теле-, а також газетно-журнальні інтерв'ю особистого характеру; 5) бесіди з оточенням (шкільні друзі, сусіди, однокурсники, соратники з політичної боротьби); 6) авторське інтерв'ю з героєм.

Континуальна композиція в портреті політика.

Література:

1. Гриценко О., Кривошея Г., Шкляр В. Основи теорії міжнародної журналістики / О. Гриценко, Г. Кривошея, В. Шкляр. — К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2002. — 304 с.
2. Жуков Д. Биография биографии. Размышления о жанре / Д. Жуков. — М. : Советская Россия, 1980. — 135 с.
3. Журбина Е. И. Искусство очерка / Е. Журбина. — М. : „Советский писатель”, 1957. — 221 с.
4. Журбина Е. И. Теория и практика художественно-публицистических жанров. Очерк. Фельетон / Е. Журбина. — М. : „Мысль”, 1969. — 399 с.
5. Журналістський фах : газетно-журнальне виробництво : навчальний посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2012. — 352 с.
6. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения / М. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2001. — 320 с.
7. Ким М. Н. Очерк : Теория и методология жанра : Учеб. пособие / М. Ким. — СПб., 2000. — 168 с.
8. Політична проблематика ЗМІ : Хрестоматія політичного портрета / Упор., автор науково-методичного супроводу Воронова М. Ю. — К. : „Промінь”, 2011. — 200 с.
9. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості. Проблеми майстерності / Д. Прилюк. — К. : „Вища школа”, 1983. — 280 с.
10. Стюфляева М. И. Образные ресурсы публицистики / М. Стюфляева. — М. : „Мысль”, 1982. — 176 с.

Домашня робота з публіцистичним текстом [додаткова форма]

1. Самостійно проаналізувати політичний портрет В. Ющенка „Український Гамлет” („Політична проблематика ЗМІ: Хрестоматія політичного портрета”, С. 98) за наступними питаннями [відповіді подати у письмовій формі]:

- 1) Які факти політичної біографії В. Ющенка узагальнено? З якою метою?
- 2) На які інформаційні джерела спирався автор, готуючи матеріал?
- 3) Як проявляється стиль бароко в політиці? Навіщо автор використав мистецьку аналогію в політичному портреті?
- 4) Яку роль у політичному портреті виконують культурологічні паралелі та метафори: Ющенко — Гамлет, Ющенко — Солженіцин, Ющенко — Дон-Кіхот?
- 5) Як автор доводить, що В. Ющенко – чеховський герой?
- 6) Навіщо політичному лідеру мати „волю до влади“, на думку автора?
- 7) У чому автор портрета обвинувачує В. А. Ющенка?
- 8) Чим автор виправдовує свого героя?
- 9) Як автор ставиться до свого героя?
- 10) Чи висуває автор гіпотезу відносно політичного характеру Ющенка? Чи дає відповідь на типове питання портрета „який він - герой“?
- 11) На яку аудиторію розраховано цей політичний портрет? Яка його основна ідея?
- 12) Чи має цей текст політичну вагу?
- 13) Чи має цей текст історичну цінність?

2. Самостійно проаналізувати портрет В. Путіна [Додаток 4.] за наступними питаннями [відповіді подати у письмовій формі]:

- 1) Чому, на думку автора, В. Путін був непривабливим у дитинстві? На які факти він спирається у своїх характеристиках?
- 2) Як у В. Путіна, за словами автора, формувалася „неприятність до народу“? Які аргументи він наводить на доказ її?
- 3) Які риси вдачі В. Путіна автор критикує? І який ідеал людини має?
- 4) Які факти біографії автор точно не міг знати? Що на це вказує?
- 5) Які загальнодоступні факти біографії В. Путіна було використано? Як саме?
- 6) Як автор відповідає на питання портрета „який він – В. Путін“?
- 7) Який характер автор намагався відтворити? Якими засобами?

8) *Яка мета цього портрета? Чи досяг її автор?*

9) *Яка аудиторія цього тексту? Чи досягає автор задуманого ефекту, на вашу думку?*

10) *Чи можна подібними текстами дискредитувати політика як особистість? За яких умов?*

3. Прочитати історико-політичні портрети В. Ключевського та С. Бестужевої-Лади [по два, на вибір]

МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ № 1

1. ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА – ЦЕ:

- 1) політична діяльність;
- 2) творча діяльність;
- 3) інтелектуальна діяльність;
- 4) суспільна, сервісна, професійна діяльність.

2. СПОЖИВАЧЕМ ПОЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ Є:

- 1) молодь;
- 2) депутати;
- 3) журналісти;
- 4) суспільство та влада.

3. ПОПУЛЯРНІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ ЗУМОВЛЮЄТЬСЯ:

- 1) популярністю політичних журналістів, політичних блогерів та політиків;
- 2) активним політичним життям, просуванням політичних образів, політичною свідомістю суспільства;
- 3) розвитком громадсько-політичних медіа.

4. ОЛЕКСАНДР КРИВЕНКО БУВ РЕДАКТОРОМ:

- 1) газети „День”;
- 2) журналу „Фокус”;
- 3) журналу „ПІК”;
- 4) газети „БІП”.

5. УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЗНИМАЄ З ПОЛІТИЧНОГО ЖУРНАЛІСТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА:

- 1) будь-яку інформацію;
- 2) інформацію, отриману з політичного блогу;
- 3) бібліотечно-архівну інформацію;
- 4) дослівно відтворені офіційні виступи посадових осіб.

6. „ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ” – ЦЕ:

- 1) соціальна революція;
- 2) культурна революція;
- 3) громадська акція;
- 4) політична, маніпуляційна акція.

7. ЯСКРАВИМ АВТОРОМ СУЧАСНОГО ЖАНРУ ПОЛІТИЧНОГО ГАЗЕТНОГО ВІРШУ Є:

- 1) Сергій Жадан;
- 2) Михайло Задорнов;
- 3) Захар Прілепін;
- 4) Дмитро Биков.

8. ЖАНРОМ ПОЛІТИЧНОЇ ЦИТАТИ Є:

- 1) короткий дослівно відтворений вислів політичного діяча;
- 2) короткий дослівно відтворений афористичний вислів політичного діяча, що містить протиріччя чи парадокс;
- 3) короткий дослівно відтворений вислів політичного діяча, що містить важливу суспільну інформацію.

9. ОСНОВНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕПОРТАЖУ ПОЛЯГАЄ В:

- 1) інформуванні про політичну подію;
- 2) аналізі політичної події;
- 3) візуалізації політичної події через створення «ефекту присутності».

10. ВЛАСНЕ ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ МІСТИТЬ АНАЛІЗ:

- 1) політичної фігури;
- 2) особистості;
- 3) побуту політичного діяча;
- 4) політичного істеблішменту.

МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ № 2

1. ВЛАДА СПИРАЄТЬСЯ НА:

- 1) суспільну думку;
- 2) легітимне насильство;
- 3) політичне мислення.

2. В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ДОМІНУЮЧИМ ДЖЕРЕЛОМ ВЛАДИ Є:

- 1) авторитет;
- 2) збройна сила;
- 3) матеріальний статок;
- 4) інформація.

3. ЗА СТУПЕНЕМ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ М. ВЕБЕР РОЗПОДІЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ НА НАСТУПНІ КАТЕГОРІЇ:

- 1) політик, що прагне влади; політик, що прагне ідеології; політик, що прагне домінування;
- 2) політик за випадком; політик за сумісництвом; професійний політик;
- 3) політик-демагог; політик-бюрократ; політик-демократ.

4. ЗАВДАННЯМ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА, НА ДУМКУ М. ВЕБЕРА, Є:

- 1) здійснювати інтереси партії;
- 2) бути носієм ідеології;
- 3) бути суб'єктом політики, брати відповідальність на себе і прагнути змінити сутність політичного процесу.

5. ОСНОВНИМ ГРІХОМ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА М. ВЕБЕР НАЗВАВ:

- 1) прагнення влади заради влади;
- 2) використання влади заради самоствердження;
- 3) використання влади у неділовому призначенні.

6. ОСНОВНИМ ЗАВДАННЯМ ДЕРЖАВИ Є:

- 1) реалізовувати владу;
- 2) організовувати суспільство;
- 3) здійснювати політику.

7. ВИСЛІВ „ТІЛЬКИ ВІДПОВІДАЛЬНИЙ Є ВІЛЬНИМ І ТІЛЬКИ ВІЛЬНИЙ Є ВІДПОВІДАЛЬНИМ” НАЛЕЖИТЬ:

- 1) М. Веберу;
- 2) М. Фуко;
- 3) М. Бердяєву.

8. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ДЕРЖАВИ:

- 1) пасивне і невизначене;
- 2) залежне і пригнічене;
- 3) відповідальне і автономне.

9. ЛЕГІТИМНИМ ДЖЕРЕЛОМ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ВЛАДИ Є:

- 1) політичні партії та їх лідери;
- 2) громадські організації;
- 3) увесь народ.

10. ВІДПОВІДНО ДО М.БЕРДЯЄВА, ДЕМОКРАТІЯ В АБСОЛЮТНІЙ ФОРМІ НЕМОЖЛИВА, ТОМУ ЩО:

- 1) народовладдя ніколи не досягає необхідного рівня;
- 2) кількісна більшість не може панувати над якісною меншістю;
- 3) воля народної більшості пригнічується владною меншістю.

11. НА ДУМКУ М.БЕРДЯЄВА, ДЕМОКРАТІЯ МОЖЛИВА ТОДІ, КОЛИ:

- 1) цьому сприяють історичні обставини;
- 2) до цього готові політичні еліти;
- 3) сформований національний характер суспільства.

12. НА ДУМКУ М.БЕРДЯЄВА, ВЛАДА НЕ МОЖЕ БУТИ:

- 1) абсолютною і належати одному;
- 2) механічно рівною і належати всім;
- 3) народною і належати політичним групам.

13. ІДЕОЛОГІЯ У ПОЛІТИЦІ ЦЕ:

- 1) політичний світогляд;
- 2) система ідей стосовно державного, суспільного управління;
- 3) система політичних цінностей.

14. НА ДУМКУ М. ФУКО, ЗАВДАННЯМ СУЧАСНОГО ІНТЕЛЕКТУАЛА Є:

- 1) випереджати своє суспільство;
- 2) говорити істину;
- 3) боротися з усіма формами влади.

15. ПРЕСА У ПОЛІТИЧНІЙ СТРУКТУРІ СУСПІЛЬСТВА МАЄ БУТИ:

- 1) автономним політичним інститутом;
- 2) інтелектуальною, ціннісною платформою;
- 3) політико-інформаційним джерелом.

16. ЄВГЕН СМОТРИЦЬКИЙ СТВЕРДЖУЄ, ЩО НАСЛІДКОМ РІВНОСТІ У ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ Є:

- 1) рівність політичних можливостей;
- 2) нерівномірність соціальних можливостей;
- 3) конфліктність інтересів.

17. ІЗ ЧИМ ЄВГЕН СМОТРИЦЬКИЙ ОТОТОЖНЮЄ ВЛАСНІТЬ У ВІЛЬНОМУ ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ?

- 1) із економічною свободою;
- 2) із диктатурою грошей;
- 3) із свободою індивіда.

18. КАПІТАЛІЗМ ЯК ФОРМА СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН СПИРАЄТЬСЯ НА:

- 1) державну власність;
- 2) приватну власність;
- 3) суспільну власність.

19. НА ДУМКУ МАКІАВЕЛЛІ, ЗЛО ПО ВІДНОШЕННЮ ДО НАРОДУ ВИПРАВДАНЕ, ЯКЩО:

- 1) воно є легітимним і традиційним;
- 2) воно відповідає цілям Правителя;
- 3) воно запобігає ще більшому злу.

20. НА ДУМКУ МАКІАВЕЛЛІ, ПРАВИТЕЛЬ ПОВИНЕН ПРАГНУТИ ДО:

- 1) влади заради влади;
- 2) влади заради державних цілей;
- 3) влади заради групових інтересів.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ [ПІДГОТОВКА ДО ІСПИТУ]

1. Чому політична журналістика є сервісною діяльністю?
2. ЗМІ є політичним чи суспільним інститутом?
3. Як С. Бестужева-Лада тлумачила долю імператора Павла І?
4. Основний задум репортажу Дж. Оруелла „Казнь через повешение”.
5. Яким засобом Оруелл демонструє цінність будь-якого життя, життя як такого?
6. Який історико-політичний висновок можна зробити сьогодні, прочитавши матеріал Дж. Оруелла „Как я стрелял в слона”?
7. Чим починається політичний нарис Дж. Оруелла „Вспоминная война в Испании”? І чому?
8. Чим відрізняються погляди на Іспанську війну Е. Хемінгуея та Дж. Оруелла?
9. Яка політична система, на думку Хемінгуея, не сприятлива для письменника?
10. Чим закінчується серія репортажів Хемінгуея про громадянську війну в Іспанії?
11. Чим вирізняється професійна позиція політичного репортера Е. Хемінгуея від позиції Дж. Оруелла?
12. Як Євген Смотрицький інтерпретує „демократичну рівність перед законом”?
13. Що є наслідком „демократичної рівності”, за Є. Смотрицьким ?
14. Чому, на думку Є. Смотрицького, в демократичному суспільстві відсутній мікросоціум?
15. Що необхідно змінити в сучасному законодавстві, аби унеможливити маніпуляції із ЗМІ?
16. За яким принципом формується Топ-100 тижневиків „Кореспондент”, „Фокус”?
17. Основне завдання політики.
18. Які структурні елементи політичного портрета виносять за межі тексту в сучасних громадсько-політичних тижневиках?

19. Що мав на увазі К. Маркс, коли стверджував, що „капітал – це колективний продукт”?
20. Що є передумовою формування революційної ситуації, на думку Енгельса?
21. Що спричинило зародження комуністичної доктрини?
22. Що є матеріально-організаційною базою капіталізму?
23. Що є матеріально-організаційною базою комунізму?
24. Що є свободою капіталізму?
25. Що є свободою комунізму?
26. Чому книга „Так говорив Заратустра”, не будучи політичною, є класикою політичного лідерства?
27. У чому саме проявляється талант політичного репортера, на думку Е. Е. Кіша?
28. Як називає Е. Е. Кіш репортера у своєму матеріалі „Репортаж як форма мистецтва”?
29. Як пояснює М. Фуко диктаторські режими ХХ століття?
30. Як трактує М. Бердяєв свободу в своїй концепції демократії?
31. За яких умов можливе здійснення демократичного типу правління, на думку М. Бердяєва?
32. Основний задум Г. Кромшредера в репортажі „Як я був турком”.
33. Основне професійне завдання політичного журналіста.
34. Яка суспільна проблема є політичною?
35. Значення „помаранчевої революції” для українського суспільства.
36. Основний зміст прямої демократії.
37. Чи можлива пряма демократія в сучасному світі?
38. Чи забезпечує представницька демократія плюралізм політичних ідеологій в світі?
39. Який тип аналізу переважає в спадщині В. Ключевського: типізація, узагальнення, систематизація?
40. Що для творчого методу В. Ключевського-портретиста важливіше: відтворити історичні обставини чи характер історичної фігури?
41. Чи виконують сучасні ЗМІ функцію соціалізації?
42. Автори сучасних українських історико-політичних портретів.

43. Яка підготовка найбільш важлива для політичного інтер'юера: освітня, інформаційна, психологічна?
44. Джерела влади.
45. Які біографічні факти використовує Д. Чобіт в портреті Віктора Медведчука? Чому?
46. Яку позицію повинен обстоювати письменник по відношенню до політики, на думку Дж. Оруелла?
47. Чому, на думку Дж.Оруелла, так небезпечно для письменника підтримувати політичні доктрини?
48. На що спирається лідер, на думку М. Вебера?
49. Хто такий „політик випадку“, за М. Вебером?
50. Хто такий „професійний політик“, за М. Вебером?
51. Хто такий „політик за сумісництвом“, за М. Вебером?
52. До якого типу політичних лідерів М. Вебер відносить журналістів?
53. Як М. Вебер обґрунтовує можливість західної правової демократії?

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. ЗМІ як автономний політичний інститут: функції інформування, соціалізації, артикуляції.
2. Політична журналістика як професійна діяльність. Ресурс політичного репортера. Споживач політичної інформації.
3. Ефективність, дієвість, відповідальність політичного журналіста в сучасних умовах.
4. Поняття: „влада” (форми влади), „державна”, „політика”, „громадянське суспільство”, „демократія”. Види демократії.
5. Поняття „свобода преси” у міжнародних правових документах.
6. Поняття „свобода преси” в українському законодавстві.
7. Обмеження функціонування політичної журналістики: відкрита і прихована цензура.
8. Самоцензура як запорука громадської відповідальності політичного журналіста.
9. Права та обов’язки журналістів відповідно до Законів України „Про інформацію” та „Друковані ЗМІ (пресу) в Україні”.
10. Порядок акредитації політичних журналістів відповідно до Закону України „Про інформацію”.
11. Захист інформаційного джерела: європейська та українська практика.
12. Політична інформація: загрози та відповідальність політичного журналіста під час її збору й трансляції.
13. Чинники, які зумовили популяризацію політичної проблематики в сучасних ЗМІ.
14. Дати визначення таким поняттям: „політика”, „політична журналістика”, „політична проблематика”.
15. Специфіка громадсько-політичної та професійно-літературної творчості журналіста.
16. Суб’єкти політичної журналістики.
17. Чинники, які визначають маніпулятивний характер політичної журналістики.
18. Періоди становлення сучасної української преси. Дати коротку характеристику кожному з періодів.

19. Аматорський період у політичній журналістиці. Громадсько-політичний самвидав.
20. Справа журналіста Г. Гонгадзе: міф, реальність, інформаційний симулякр.
21. Політична риторика, політико-інформаційна війна між ключовими фігурами політичного процесу (Кучма — Ющенко — Тимошенко — Янукович) 2004 — 2005 рр.
22. Поняття „політичний плюралізм” та „ політична заангажованість”.
23. Політична, громадська, професійна, творча відповідальність політичного журналіста.
24. Репутація політичного журналіста як основа неупередженості, повноти, об’єктивності його професійної діяльності.
25. Науковість, публіцистичність, літературність у творчій діяльності політичного репортера, оглядача, публіциста.
26. Аргументація в політичній журналістиці. Групи логічних аргументів.
27. Теоретична концепція політичного журналіста — „політика демагога” — за Максом Вебером.
28. Особиста і професійна відповідальність політичного журналіста, за М. Вебером.
29. Функції ЗМІ в політично-інформаційному процесі. На прикладі якісної преси.
30. Законодавча база політичного журналіста: права й обов’язки.
31. Поняття „демократія” і принцип демократизму в сучасному інформаційному дискурсі.
32. Поняття „влада”. Легітимне джерело демократичної влади. Легітимне джерело авторитарної влади.
33. Джерела влади, за М. Фуко й Н. Макіавеллі.
34. Інформаційний містицизм Мішеля Фуко.
35. Ефективність інтелектуала у взаєминах із владою. Інтелектуали — політика — інформація, за М. Фуко.
36. Сутність і проблеми демократії, за М. Бердяєвим.
37. Сутність і проблеми демократії, за Є. Смотрицьким.
38. Поняття „капіталізм” і „комунізм” у сучасних журналістських інтерпретаціях.

39. Найбільш значущі політичні події останнього десятиліття. Коротка характеристика.
40. Поняття „революція”, „соціальна революція”, „демократична революція”. Концепція „помаранчевої революції”: передумови, перебіг, наслідки.
41. Іспанська революція й громадянська війна у дзеркалі репортерської діяльності Е. Хемінгуея
42. Історичні передумови соціальної революції, за К. Марксом і Ф. Енгельсом.
43. Форми політичної журналістики. Загальна характеристика.
44. Трансформація образів літератури та фольклору в логічну структуру політичного журналістського твору.
45. Полеміка в політичній журналістиці: зіткнення ідей, поглядів, інтересів, концепцій, теорій.
46. Короткі жанри політичної проблематики, їх характеристика та призначення.
47. Політичний газетний вірш Д. Бикова: засади жанру.
48. Політична цитата та політична анкета: функціональне призначення жанрів.
49. Політичний репортаж: засоби візуалізації політичної події.
50. Практика політичного репортажу на прикладі творчої спадщини Г. Боровика.
51. Практика політичного репортажу на прикладі творчої спадщини Ю. Фучика.
52. Класичний політичний репортаж на прикладі творчого спадку Д. Ріда та Ю. Фучика.
53. Професійна діяльність політичного репортера за концепцією Е. Е. Кіша
54. Політико-соціальний рольовий репортаж Герхарда Кромшредера: теми, проблеми, експерименти.
55. Репортерська діяльність Хантера Томпсона як стиль життя. Поняття „гонзо” в журналістиці.
56. Визначення поняття „влади”. Концепція влади, за Н. Макіавеллі
57. Риси ідеального правителя за Н. Макіавеллі.
58. Концепція політичного лідерства, за Н. Макіавеллі

59. „Політичний лідер” як поняття. Концепція політичного лідерства, за Максом Вебером.
60. Концепція влади й політичного лідерства за Ф. Ніцше.
61. Сучасні українські політичні лідери. Коротка характеристика персоналій і політичних доктрин.
62. Універсальне визначення жанру „політичний портрет”.
63. Дати загальну класифікацію політичних портретів.
64. Політичний портрет і портрет політика: спільне та відмінне.
65. Біографічний метод у портреті політика: вибір фактів та інформаційних джерел.
66. Композиційно-змістові елементи портрета політика.
67. Обов’язкові елементи політичного портрета.
68. Структура політичного портрета у тижневиках „Фокус”, „Кореспондент”.
69. Політико-психологічний аналіз у політичному портреті.
70. Способи розкриття характеру в портреті політика.
71. Політичні портрети-книги Д. Чобіта, Ю. Рогози. Дати характеристику методів творення політичних образів.
72. Типи композицій, властиві політичним портретам.
73. Політичний портрет-інтерв’ю: загальна характеристика жанру.
74. Історико-політичний портрет у сучасних ЗМІ: автори й персонажі. Загальна характеристика жанру.
75. Історико-політичний портрет: принцип актуалізації, персоніфікації.
76. Історичні портрети В. Ключевського: характери на історико-політичному тлі.
77. Історичні портрети С. Бестужевої-Лади: загальна характеристика.
78. Політична публіцистика Дж. Оруелла: концепція політичного мислення.
79. Дж. Оруелл: критика тоталітаризму.
80. Політика й література. Дати аналіз публіцистичної роботи Дж. Оруелла „Письменники й Левіафан”.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боровик Г. А. Один год беспокойного солнца / Генрих Боровик. — М. : „Советский писатель”, 1971. — 456 с.
2. Быков Д. Записки в темноте / Дмитрий Быков : [Режим электронного доступа] :
<http://www.ogoniok.com/archive/2002/4771/43-08-11/>
3. Быков Д. Страсти по Беслану / Дмитрий Быков : [Режим электронного доступа] :
<http://www.ogoniok.com/archive/2004/4863/36-06-09/>
4. Вартанов Г. І. Засоби масової інформації : Короткий словник термінів і понять / Григорій Вартанов. — К. : Грамота, 2005. — 64 с.
5. Вебер М. Политика как призвание и профессия / Макс Вебер [Электронный ресурс] — Режим доступу :
http://www.nir.ru/socio/articles/weber_politika.htm
6. Владимиров В. М. Основы журналистики в понятиях и комментариях : Учебное пособие / Владимир Владимиров. — Луганск : Изд-во ВУГУ, 1998. — 144 с.
7. Ворошилов В. В. Журналистика: конспект лекций / В. Ворошилов. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2000. — 64 с.
8. Гриценко О., Кривошея, Г., Шкляр В. Основы теории международной журналистики / О. Гриценко, Г. Кривошея, В. Шкляр. — К. : Видавнично-поліграфічний центр „Київський університет”, 2002. — 304 с.
9. Дуцик Д. Політична журналістика / Діана Дуцик. — К. : Вид. дім „Киево-Могилянська акад.”, 2005. — 138 с.
10. Жуков Д. Биография биографии. Размышления о жанре / Д. Жуков. — М. : Советская Россия, 1980. — 135 с.
11. Журбина Е. И. Искусство очерка / Е. Журбина. — М. : „Советский писатель”, 1957. — 221 с.
12. Журбина Е. И. Теория и практика художественно-публицистических жанров. Очерк. Фельетон / Е. Журбина. — М. : „Мысль”, 1969. — 399 с.
13. Журналистика в умовах гласності / Москаленко А. З., Качкан В. А., Мащенко І. Г. та ін. — К. : Либідь, 1991. — 192 с.
14. Журналістський фах : газетно-журнальне виробництво : на-

вчальний посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2012. — 352 с.

15. Закон України „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”. — К. : ВР України, 1997.

16. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості / В.Здоровега. — Л. : ПАІС, 2000. — 180 с.

17. Здоровега В. Й. У майстерні публіциста. Проблеми теорії, психології, публіцистичної майстерності / В. Здоровега. — Л., 1969. — 179 с.

18. Ионин Л. Политкорректность: дивный новый мир / Леонид Ионин. — М. : ООО „Ад Маргинем Пресс”, 2012. — 112 с.

19. Ким М. Н. Очерк : Теория и методология жанра : Учеб. пособие / М. Ким. — Спб., 2000. — 168 с.

20. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения / М. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2001. — 320 с.

21. Киш Э. Э. Приключения на пяти континентах : Худож. публицистика / Пер. с нем. предисл. М. Зоркой / Эгон Эрвин Киш. — М. : Прогресс, 1985. — 352 с.

22. Кібл Р. Журналістська етика / Ричард Кібл / Пер. з англ. Д. І. Смоляк. — Київ, 2006. — 188 с.

23. Кін Д. Мас-медіа і демократія / Д. Кін. / Пер. з англ. О. Гриценко, Н. Гончаренко. — К. : К.І.С., 1999. — 134 с.

24. Колосов Г. В. Искусство публицистики / Г. Колосов. — Алма-Ата : „Казахстан”, 1968. — 272 с.

25. Конституція України. — К. : ВР України, 1996.

26. Копиленко О. В. Влада інформації / О. Копиленко. — К. : Україна, 1991.

27. Кромшрёдер Г. За фасадом: журналист в роли нациста, „рокера”, вора в универмаге, набожного католика / Пер. с нем и предисловие Н. С. Португалова, А. А. Урбана / Герхард Кромшрёдер. — М. : Прогресс, 1984. — 152 с.

28. Кузнецова О. В. Аналітичні методи в журналістиці / О. Кузнецова. — Львів, 2002. — 120 с.

29. Кузнецова О. Д. Засоби масової комунікації: посібник / О.

- Д. Кузнецова; 2-е вид., перероб і доп. — Львів: ПАІС, 2005. — 200 с.
30. Ліберальний дискурс мас-медіа: Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова. — К. : Академія Української Преси, 2011. — 168 с.
31. Лазутина Г. В. Технология и методика журналистского творчества: метод. указания / Г. Лазутина. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1988. — 79 с.
32. Лизанчук В. Свобода слова в контексті українського державотворення // Вісник Львівського університету. Серія „Журналістика”. — Випуск 21. — Львів, 2001. — 571 с.
33. Лубкович І. М. Соціологія і журналістика / І. М. Лубкович. — Львів : „ПАІС” — 2005. — 174 с.
34. Михайлин І. Основи журналістики / І. Михайлин. — К. : ЦУЛ, 2002. — 284 с.
- Місьо М., Петрова Н. Правничі засади діяльності журналістів в Україні / М. Місьо, Н. Петрова. — К. : IREX ПроМедіа/Україна, 2002. — 42 с.
35. Моисеев В. А. Журналистика и журналисты / В. Моисеев. — К. : Дакор., 2002. — 400 с.
36. Москаленко А. Вступ до журналістики : Підручник. — К. : Школяр, 1997. — 300 с.
37. Москаленко А. З. Теорія журналістики : Навч. посібник / Анатолій Москаленко. — К. : Екс. об., 2002. — 334 с.
38. Оруэлл Дж. Казнь через повешение / Джордж Оруэлл : [Режим электронного доступа] : <http://lib.ru/ORWELL/kaznx.txt>
39. Оруэлл Дж. Как я стрелял в слона / Джордж Оруэлл : [Режим электронного доступа] : <http://lib.ru/ORWELL/elefant.txt>
40. Оруэлл Дж. Писатели и Левиафан / Джордж Оруэлл : [Режим электронного доступа] : http://orwell.ru/library/articles/leviathan/russian/r_wal
41. Павлів В. Синдром програної війни. 12 есе про Олександра Кривенка / В. Павлів. — Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. — 84 с.
42. Пейн Т. Права Людини / Т. Пейн / Пер. з англ. І. Савчак. — Львів : Літопис, 2000. — 288 с.

43. Політична проблематика ЗМІ: Хрестоматія політичного портрета / Упор., автор науково-методичного супроводу Воронова М. Ю. — К. : „Промінь”, 2011. — 200 с.
44. Посібник з питань свободи вираження / Пер. з англ. К. Лаба. — К. : IREX ПроМедіа/Україна, 1999. — 324 с.
45. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. — 2-е вид., доп. / Григорій Почепцов. — К. : Вид. ц-р „Київський університет”, 1999. — 308 с.
46. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості. Проблеми майстерності / Д. Прилюк. — К. : „Вища школа”, 1983. — 280 с.
47. Приступенко Т. О. Державна підтримка преси: порятунок чи пастка? // Журналіст України. — 1997. — № 5—6. — С. 12—14.
48. Приступенко Т. О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності ЗМІ / Т. О. Приступенко. — К. : Інститут журналістики, 2004. — 375 с.
49. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики : Учебное пособие. / Е. П. Прохоров — М. : Изд. РИП-холдинг, 2002. — 322 с.
50. Публіцистика і політика: Збірник наукових праць / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К. : Інститут журналістики, 2000. — 78 с.
51. Путівник ретельного журналіста / Упор. А. Куликов. — Київ, 2007. — 173 с.
- Рендалл Д. Универсальный журналист / Д. Рендалл / Пер. с англ. А. Порьяза. — СПб. : Терция, 1998. — 368 с.
52. Рид Д. Восставшая мексика / Джон Рид : [Режим электронного доступа] :
<http://www.big-library.info/?act=read&book=40858>
53. Рид Д. Десять дней, которые потрясли мир / Джон Рид : [Режим электронного доступа] :
http://royallib.ru/book/rid_dgon/desyat_dney_kotorie_potryasli_ves_mir.html
54. Різун В. В. Маси : тексти лекцій / В. В. Різун. — Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К. : Київ. ун-т, 2003. — 116 с.
55. Рубан В. А., Полковенко В. В. Майстерність журналіста / В. Рубан, В. Полковенко. — К. : „Політвидав”, 1978. — 101 с.

56. Стюфляева М. И. Образные ресурсы публицистики / М. Стюфляева. — М. : „Мысль”, 1982. — 176 с.
57. Сучасна політична культура та мас-медіа : Зб. наук. Праць / За заг. ред. проф. А. З. Москаленка. — К. : Фондація „Суспільність”, 1998. — 103 с.
58. Тертычный А. Жанры периодической печати : Учебное пособие / А. Тертычный. — М. : Аспект Пресс, 2002. — 320 с.
59. Фуко М. Интеллектуалы и власть / Мишель Фуко [Электронный ресурс] — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Fuko_intel_power/Fuko1.php
60. Фучик Ю. Репортаж с петлей на шее / Юлиус Фучик. — Ужгород : „Карпати”, 1976. — 160 с.
61. Хемингуэй Э. Старый газетчик пишет : Худож. публицистика / Пер. с англ., предисловие и коммент. Б. Грибанова / Эрнест Хемингуэй. — М. : Прогресс, 1983. — 344 с.
62. Чапек К. Как это делается. Год садовода / пер. с чешского Т. Аксель и Ю. Молочковского / Чапек К. [Электронный ресурс] — Режим доступа : http://www.biblion.mobi/archive/authors/ch/chapek/god_sad_ovoda.html
63. „Четверта колона”. Свобода та залежність мас-медіа в Україні / Упоряд. В. Піховшек та ін.. — К. : Агентство „Україна”, 1997. — 248 с.
64. Чичановский А. А. В тенетах свободы / А. А. Чичановский. — М. : Славянский диалог, 1995. — 303 с.
65. Чичановський А. А., Шкляр В. І. Політика. Преса. Влада / А. Чичановський, В. Шкляр. — Київ — Москва : Слов'янський діалог, 1993. — 68 с.
66. Чичановський А. А., Шкляр В. І. Світ інформації: особистість, суспільство, держава / А. Чичановський, В. Шкляр. — Київ — Москва: Слов'янський діалог, 1995. — 52 с.
67. Чобіт Д. Нарцис. Штрихи до політичного портрета Віктора Медведчука / Дмитро Чобіт. — Видання четверте (скорочене). — Київ — Броди : Просвіта, 2001. — 80 с.
68. Шаповалов В. М. Конституційне право зарубіжних країн:

- Підручник / В. Шаповалов. — К. : АртЕк, Вища шк., 1998. — 264 с.
69. Шаповал Ю. Г. Личностные методы повышения эффективности средств массовой информации / Ю. Шаповал. — К. : УМК ВО, 1989. — 64 с.
70. Шаповал Ю. Г. Феномен журналістики: проблеми теорії: Монографія / Ю. Шаповал. — Рівне : РВП „Роса”, 2005. — 248 с.
71. Шкляр В. Вектори часу / Володимир Шкляр // Україна на шляху до Європи / упоряд. : В. І. Шкляр, А. В. Юричко. — К.: Етнос, 2006. — С. 226-264.
72. Шкляр В. И. Поэт и газета. Советская стихотворная публицистика: специфика, жанры, мастерство / В. Шкляр. — Киев-Одесса : Из-во „Вища школа”, 1985. — 180 с.
73. Шкляр В. И. Энергия мысли и слова / В. Шкляр. — К. : „Вища школа”, 1988. — 197 с.

ТЕМИ КУРСОВИХ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ „ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА” [за бажанням]

1. Авторська громадсько-політична публіцистика Юлії Мостової (газета „Дзеркало тижня”, електронний архів).
2. Авторська громадсько-політична публіцистика Михайло Дубинянського (газета „Сьогодні”, електронний архів).
3. Авторська громадсько-політична публіцистика Олександра Кривенка (журнал „ПІК”, архів, Парламентська бібліотека).
4. Авторська громадсько-політична публіцистика Юрія Макарова (журнал „Український тиждень”, електронний архів).

ПОРЯДОК САМОСТІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕМИ:

1. Зібрати всі матеріали обраного автора за рік.
2. Скласти перелік матеріалів: повна назва матеріалу, номер, рік, день випуску.
3. Систематизувати матеріали:
 - 1) скласти перелік тем, які автор піднімав;
 - 2) скласти перелік громадських, громадсько-політичних, духовних проблем, яких автор торкався;
4. Проаналізувати:
 - 1) наявність політичних образів у творчості автора;
 - 2) наявність історичних образів у творчості автора;
 - 3) наявність літературних образів у творчості автора;
 - 4) наявність фольклорних образів у творчості автора;
 - 5) наявність релігійних / біблійних образів у творчості автора;
 - 6) наявність кіно-, теле-, поп-образов у творчості автора;
 - 7) наявність фразеологічних зворотів, крилатих висловів, літературних цитат у творчості автора.
5. Проаналізувати позицію автора щодо існуючої політичної системи.
6. Проаналізувати позицію автора щодо українського суспільства.
7. Проаналізувати позицію автора щодо історичного минулого України.
8. Скласти духовний і професійний портрет автора.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ:

1. Титул (назва університету, інституту, кафедри, назву теми, курсова робота, прізвище, ім'я, по батькові, науковий керівник).
2. Вступ (коротко обґрунтувати вибір теми; вказати повну кількість проаналізованих матеріалів).
3. Перелік матеріалів.
4. Опис систематизованих матеріалів.
5. Аналіз (за всіма зазначеними позиціями).
6. Портрет автора.
7. Висновки.
8. Додатки (роздруківка 30 найбільш яскравих матеріалів автора)

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ:

1. Робота має становити не менше 25 сторінок і не більше 40.
2. Розмір кегля — 14, полуторний інтервал, шрифт — Times New Roman.
3. Вирівнюємо текст по ширині.
4. Шрифт роздруківки матеріалів — 11.
5. Стиль викладу науково-популярний. Використовуються такі кліше: „в ході дослідження було проаналізовано стільки-то матеріалів“, „найчастіше автор звертається до літературних і фольклорних образів, а саме ..” і т. д.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Симулякр Гонгадзе и „оранжевая революция”

Накануне вынесения вердикта суда Виктор Ющенко, который в начале своего президентства заявил, что раскрытие дела об убийстве Георгия Гонгадзе — «дело чести, я доведу его до логичного конца», в Страсбурге на пресс-конференции в Европарламенте с оптимизмом сказал: „Я владею информацией, которая делает меня оптимистом, что мы точку в этом деле можем поставить... Много воды утекло, многое уничтожено, из четырех основных свидетелей уничтожены уже два”.

Обратим же ретроспективный взгляд в не такое уж далекое прошлое.

Начало XXI века ознаменовалось волной „цветных революций” в восточноевропейских и постсоветских странах, организованных при помощи целенаправленного внешнего психологического воздействия на массы. Апофеозом этих операций стала „оранжевая революция” в Украине.

Во время празднования первой ее годовщины основные действующие лица, тогда еще не побившие публично горшки, Ющенко, Тимошенко и Мороз — члены „майданного триумвирата”, говорили каждый о своем. Александр Мороз, оправдывая свой имидж „чесного і морального політика”, большую часть выступления посвятил Георгию Гонгадзе, объявив даже в его честь минуту молчания. Мороз тогда заявил, что Гонгадзе и сегодня здесь на площади, „бо віддав своє життя за нашу з вами свободу”. Кроме того, он говорил, что „жодна революція не буває без жертв. Не була без жертв і нинішня революція, не стала вона такою. Розпочиналася вона ще задовго до минулого року”. И хотя Александр Александрович только повторил тезис французского философа Александра Кожева, что „революций без жертв не бывает, иначе это не революция, а спектакль”, к мнению такого многоопытного политика стоит прислушаться. Вспомним, что происходило в 2000 году. Те события можно назвать неудавшейся попыткой „цветочной” революции, или же ее генеральной репетицией.

В Украине со времени обретения независимости по данным различных правозащитных журналистских организаций было убито или трагически погибло около сорока журналистов. Ни одна из этих смертей — ни Вадима Бойко, ни Петра Шевченко, ни Бориса Деревянко, ни даже убийство Александра, сколько-нибудь заметно не всколыхнула общество, не заставила проявить корпоративную солидарность журналистское сообщество. Почему же с гибелью Гонгадзе все было иначе, что происходило на сцене и за кулисами? Почему он назван „жертвой революции“?

Поздно вечером в субботу 16 сентября, после того как купил корм для кота своей коллеги Алены Притулы, Георгий Гонгадзе вышел из ее квартиры — и исчез. Уже к часу ночи 17 сентября интернет начал наполняться сообщениями о пропаже Гонгадзе. Притула звонит даже в Крым, а утром об исчезновении Гии говорится уже в сообщениях электронных СМИ. Если отвлечься от знакомой всем трагической канвы, ну не кажется ли странной такая бурная реакция? Мужчина в отсутствие жены вышел вечером от своей знакомой. Мог он, будучи компанейским человеком, по дороге „заиснуть“ с кем-нибудь в кафе? Ведь за сутки до исчезновения все так и было, и никто тогда „волну не гнал“. К примеру, в истории с „исчезновением“ кандидата в Президенты России Рыбкиным общественность подняла шум аж через пять дней. А тут уже через несколько часов — поиски, подозрения, что „случилось что-то ужасное“. Уже в 11:18 утра 17 сентября на сайте „Украинской правды“ минорное извещение: „Ми продовжуємо сподіватись на краще“.

Сейчас, из сообщений Генпрокуратуры и заявления Владимира Литвина после стычки с депутатом-социалистом Николаем Рудьковским, мы уже знаем, что „плівки Мельниченка“ почали монтуватися з 18 вересня 2000 року, тобто через три дні після зникнення Георгія Гонгадзе, коли його доля ще була невідома“ (УНІАН, 7.10.05). Экс-спикер также добавил, что „хто був організатором прослуховування кабінету Кучми, той має безпосередню причетність до вбивства Гонгадзе“.

Рассмотрим все, происходившее после исчезновения Георгия с точки зрения нашего сегодняшнего знания. На учете в украинской милиции более 17 тысяч неопознанных трупов (<http://day.dn.ua/news/183.html>). А тут вдруг происходит небывалое: впервые для поисков исчезнувшего человека задействуются все информационные ресурсы государства, отечественные журналисты впервые объединяются и начинают акцию „Найдите журналиста Гонгадзе!“. На телеканалах „1+1“, „Интер“, „СТБ“, „Новый“, в газетах „День“, „Зеркало недели“, „Киевские ведомости“, „Сільські вісті“, „Сегодня“, „Факты“, многих региональных телеканалах и газетах регулярно появляются сообщения о ходе расследования под единым логотипом.

Вот о логотипе подробнее. Если реально необходимо найти исчезнувшего человека — наиболее логичным было бы публиковать его фотографию, чтобы лицо стало узнаваемым, чтобы кто-нибудь мог вспомнить — а вдруг это именно Георгия он видел. А тут вместо фотографии — логотип с черным контуром какой-то ГОЛОВЫ. Прямо тебе какой-то „Черный квадрат“ Малевича! Все это происходило на протяжении около двух месяцев.

Память человека запечатлевает лишь самое значительное. Информационные потоки сегодня столь мощны и разнообразны, что автоматически приводят к повышению барьера восприятия — и человек защищается от ненужных сведений рефлексивно. Для проникновения в сознание необходимо временно снизить пороги восприятия и провести информацию до того, как организм «опомнится» и восстановит „психическую защиту“. Яркое вмешательство в личное информационное пространство спонтанно наводит измененное состояние сознания — человек под действием неожиданного, стремительного и яркого раздражителя автоматически входит в состояние сверхвосприимчивости, даже не замечая этого. Когда же черный образ ГОЛОВЫ отпечатался в подсознании, наверное, каждого гражданина страны, — находят тело БЕЗ ГОЛОВЫ, в котором признают Гонгадзе. А поскольку подсознание фактически це-

ликом запечатлеvalo с изображением и сопутствующую информацию: об „ущемлении свободы слова и демократии”, о „борьбе с режимом Кучмы”, о „преследованиях со стороны милиции” и т. д. и т. п., на волне эмоционального сопереживания реакция была вполне прогнозируемой.

Подобные образы в маркетинговых технологиях и политической психологии называются симулякрами. Симулякр — это виртуальный образ, имитирующий, замещающий реальность. При этом возникает феномен виртуализации сознания, подмены реальности пространством симулякров. Такая себе „Тень” из одноименной пьесы Евгения Шварца, начавшая вдруг жить самостоятельной жизнью. С этой точки зрения Майдан является симулякром народа.

Одновременной с информационной акцией „Найдите журналиста Гонгадзе!” стали проводиться пикеты, факельные шествия и прочие шумные и зрелищные мероприятия. А теперь вспомним: записи о Гонгадзе начали монтироваться 18 сентября, тело без головы отец и сын Шушко нашли под Таращей 2 ноября, 6 ноября местная милиция на основании ориентировки с описанием грузинских украшений делает предположение о возможной принадлежности неопознанного тела Гонгадзе, 15 ноября Алена Пригула с коллегами едут в Таращу, а 28 ноября в Верховной Раде лидер Соцпартии Александр Мороз впервые обнародовал так называемые „пленки майора Мельниченко”. Получается, что создатель „симулякра — черной головы” не мог не знать, что последующее развитие событий будет связано с телом с отчлененной головой. И он был, если не одним из организаторов, то одним из информированных исполнителей информационно-психологической операции. Да это смутно чувствовали и некоторые журналисты, принимавшие участие во всех акциях. В годовщину гибели Георгия Гонгадзе журналистка Ольга Черная пишет: „... в хаотичных митинговых речах и действиях стала проследиваться трудно распознаваемая рука, ненавязчиво, но уверенно направляющая все это в „цивилизованное” русло чьих-то стратегических планов” („ЗН”, № 36 (360), 15 - 21 Сентября 2001 года).

С исчезновением и поисками Гонгадзе ситуация в стране начала стремительно катиться к политическому кризису. Уже 20 сентября 2000 года посольство США высказало „обеспокоенность сообщением об исчезновении независимого журналиста Георгия Гонгадзе“, а также предупредило, что «внимательно следит за развитием ситуации и надеется, что местонахождение господина Гонгадзе будет вскоре выяснено» (УП, 20.09.2000). После этого устами пресс-секретаря сразу же прореагировал премьер-министр Виктор Ющенко: „Уряд сподівається, що зникнення Гонгадзе не закінчиться трагічно“ (УП, 20.09.2000). 22 сентября в „Украинской правде“ появляется статья под многозначительным названием „Доля України залежить від долі Гонгадзе — посол США“, где посол США Стивен Пайфер связывает результативность розыска Гонгадзе с международным имиджем Украины. Это сегодня мы уже привыкли к поучениям типа «международный имидж Украины зависит от...».

11 ноября 2000 г. больше 50 журналистов обратились к новому американскому послу Карлосу Паскуалу с просьбой фактически оказать давление („зайняти активну позицію“), чтобы „обеспечить свободу слова и развитие демократии в Украине“, а также содействовать участию в поисках Георгия американских спецслужб. А через две недели после обнародования Александром Морозом „пленок Мельниченко“ начинается акция „Украина без Кучмы!“.

Все происходившее - с момента исчезновения Георгия и до акции „Украина без Кучмы!“ — в деталях напоминает период от начала президентской кампании 2004 года до „оранжевого Майдана“. Здесь и грозные требования, и окрики из Вашингтона и Страсбурга. И доведение до сознания граждан при помощи информационной кампании „Найдите журналиста Гонгадзе!“ с тем черным логотипом, что главным в их жизни является безграничная свобода слова и демократия. Также работа с молодежью, как наиболее активной и подверженной психологическим воздействиям части населения. В этом ряду — и создание сетевых ресурсов, которые сначала ин-

формировали о поисках Гонгадзе, а потом информационно обслуживали акцию „Украина без Кучмы!”. Это, в первую очередь, „Украинская правда”, рейтинг которой резко пошел вверх после трагических событий с Георгием. Вскоре был открыт сайт „Знайдіть журналіста Гонгадзе”, через который в первые дни антикучмовской акции осуществлялась координация действий участников. Сайт „Майдан” инициированный Михаилом Свистовичем, тем самым, что во время президентской кампании стал уже координатором и „Поры” и инициатором создания ее сайтов. Некоторые из тех сайтов „упали”, большинство же — составило основу сети современных „оранжевых” интернет-ресурсов.

Палаточный городок с названиями городов, якобы поддержавших акцию, если кто забыл — ноу-хау еще тех времен. Ну, и основное требование Майдана „образца 2001” — „Кучму в отставку, Ющенко — в президенты!” Апофеозом этих явно скоординированных действий стало требование Джорджа Сороса через газету Financial Times к Леониду Кучме уйти в отставку и передать свои полномочия Виктору Ющенко. Думаю, и Виктор Андреевич понимал, что за „кучмагейтом” стоит американский курс на информационно-психологическое доминирование и управление политическим сознанием народа. Он тогда и сам в знаменитом „обращении трех” разъяснил всем, что „против нашего государства развернута беспрецедентная политическая кампания со всеми признаками психологической войны”. После отставки Ющенко в мае эта „беспрецедентная политическая кампания” сразу же была свернута до лучших времен.

„Лучшие времена” для некоторых наступили вместе с оранжевой революцией, остальные же, - большинство населения Украины, пожинают ее плоды. Некоторые политики, готовясь к предстоящим политическим баталиям, в очередной раз вытаскивают симулякр Гонгадзе. И только для матери да нескольких друзей, отказавшихся участвовать в психологических операциях, связанных с его именем, Георгий остался сыном, другом.

Почему-то ни один телеканал не обратился за интервью к матери Геогрия Гонгадзе. Более того, на днях она с возмущением рассказала, что журналист телеканала 1+1 ее оскорбил. „Я шокована поведінкою журналіста каналу 1+1. Перед тим, як я зайшла до залу засідань, він мене „нагрузав” і випитував. Я зрозуміла, що у нього була певна ціль, щоб мене вивести з рівноваги і якимось чином на мене вплинути, щоб я не могла сконцентруватися на своїх думках. Власне, я вражена, що такий молодий журналіст себе так непорядно по відношенню до мене повів. Або у нього було таке завдання, або це непрофесійність”, – сказала Леся Гонгадзе. Может быть, власть сегодня к ней относится так, потому, что сегодня она „не вписывается” в принятую стройную картину убийства, которая скрывает истинных дирижеров этой трагедии, которая стала прелюдией к событиям, разворачивающимся нынче в Украине. И куда „деть” ее утверждение, что неопознанное тело, до сих пор непохороненным находящееся в морге, „не належить її синові”? (<http://www.observator.org/news/18801.html>).

Додаток 2.

Юлия Мостовая

Из интервью разных лет на профессиональные темы

Чувствуете ли Вы моральное право рассказывать начинающим журналистам о том, как им нужно вести себя в профессии?

Ю. Мостовая: Если брать по формальному признаку, то наличие большого количества интервью с мировыми лидерами, достаточно большого количества правильных прогнозов и верных диагнозов, наверное, дает право. Но не это главное. Главное — сохранение гражданского, человеческого стержня. „Зеркало недели“ мы не считаем оппозиционной, а при любой власти диссидентской газетой. Потому что мы не только говорим, что плохо, мы всегда пытаемся предложить, как должно быть, привлечь для этого экспертов. Многие авторы и журналисты «Зеркала недели», на самом деле, являются такими людьми, сами могут выступать с соответствующими предложениями в разных сферах. Наверное, именно создание этой атмосферы и такого качества журналистики дает возможность делиться полученным опытом с молодыми журналистами. Плюс опыт работы в одном из крупнейших международных изданий: на заре туманной юности я почти четыре года проработала в агентстве „Франс пресс“, поэтому я знакома с основными требованиями журналистики цивилизованного мира, по крайней мере, новостной.

Я стараюсь не навязываться, а откликаюсь на предложения различных университетов, выступаю перед будущими журналистами. И всегда пытаюсь пользоваться возможностью заронить зерно чистой профессии. Я не могу рассказать ничего полезного для тех, кто хочет стать пресс-секретарями или пиар-менеджерами — это другая профессия, я не умею делать этого. Что касается журналистики, то наша миссия, по сути, — это ведение разведки от имени общества во власти и вооружение общества информацией под девизом „Народ имеет право знать“. Если кто-то хочет пойти этим путем, то мне есть что им сказать.

Представим, что Вы издаете учебник для студентов факультетов журналистики. С какими словами Вы бы обратились к ним?

Ю. Мостовая: Наверное, я бы сказала две вещи. Первое: журналистика — это колоссальная ответственность. Журналистика — это как бы перемычка в песочных часах, где сверху власть, а внизу общество, или наоборот. Они не могут общаться без журналистики. Чем более качественным будет обмен этой информацией, тем быстрее, правильнее и надежнее будет развитие и становление нашей страны. А когда эта перемычка засоряется, то все тормозится. Когда власть не получает информации о том, что происходит в обществе, и журналистика ее не теребит, заставляя обращать внимание на проблемы. Когда общество не имеет представления о том, что происходит во власти, питаясь исключительно проплаченными сюжетами и материалами — вот тогда наступает стагнация и деградация. Украинские журналисты во многом ответственны за то, что мы имеем сегодня, потому что как перемычка работали из рук вон плохо.

А второе: для того, чтобы быть журналистом, обязательно хорошо писать сочинения. Для того, чтобы быть настоящим журналистом, нужно иметь крайнюю степень любопытства и небезразличия, амбиции и очень твердую нравственную основу с четким пониманием, желательно происходящим из детства и неизуродованным, того, что такое хорошо, а что такое плохо.

Пока в Украине осталось не так много людей, которые сохраняют журналистике верность. Я категорически не согласна с тем, что последние пять лет можно считать временем расцвета свободы слова. Да, до этих пяти лет, с 1999 года, мы имели административную цензуру, впоследствии пришла цензура долларова. С ней бороться оказалось гораздо сложнее, чем с административной, потому что соблазн как тормоз для развития профессии гораздо эффективнее, чем страх.

Наше предназначение — информировать общество, а общество информации не получает, потому что телевизион-

ные шоу, которые мы видим, в своем большинстве являются нагиевскими „Окнами“. У нас исчезли аналитические программы. У нас настоящие журналистские расследования как жанр проводятся только в интернет-изданиях и в редких печатных СМИ. Потому что во время нескольких последних избирательных кампаний массово и серьезно донести свои мысли до народа могли только те, кто разворовал эту страну. В противном случае они не могли бы оплатить 30-тысячные сюжеты в рядовых выпусках новостей, не могли бы покупать ФМ-станции, десятки тысяч биг-бордов, оплачивать индивидуальные эфиры на рейтинговых каналах, которые стоили не один миллион долларов и так далее. Все эти деньги были украдены у людей. В результате людям просто одевали на голову проекции тех образов, которые создали политтехнологи, и эти образы практически во всех случаях не имеют ничего общего с прототипом.

Если журналистика — это перемычка между властью и обществом, которая сейчас засорилась, какую ее часть стоит „почистить“?

Ю. Мостовая: На самом деле я не верю в то, что политики, по крайней мере, политики первого эшелона, созреют для этого подхода и что это случится достаточно быстро. В обществе, к сожалению, тоже утрачен вкус к настоящей информации. Безусловно, сохранилась прослойка людей, которые генерируют социальный заказ на качественную журналистику. Однако эта прослойка становится все меньше и меньше хотя бы потому, что из профессии выпало телевидение. Телевидение как самый массовый коммуникатор серьезно „пожелтело“ и „пепсикалиризовалось“. И в этом плане оно повело за собой значительную часть людей. На самом деле придуман виртуальный мир, и какая-то часть нашего общества его принимает, не желая разбираться, соответствует ли он реальному. Мне кажется, что именно от общества в конечном итоге пойдет запрос на иное качество журналистики. И это иное качество журналистики, в первую очередь, будет представлено в интернете.

Как скоро это случится?

Ю. Мостовая: Это уже происходит. Вы никогда из телевизионных репортажей не поймете, каким образом было получено нынешним президентом „Межигорье“. Вы никогда из репортажей телевизионных не поймете, какие мины заложены в газовых соглашениях. Смотря телевизор, вы никогда не составите представление о том, что происходит в НАК „Нафтогаз Украины“, в обл- и горгазах; масштаб воровства на тендерах, на железной дороге и так далее.

В интернете вы найдете ответы. Вопрос в том, не пойдет ли интернет более простым путем развлечения, а не информирования. Но я думаю, что всегда будет существовать разделение труда: всегда кто-то будет подавать схемы, кто-то будет писать аналитику, кто-то будет фотографировать чужие дома, смело прыгнув через забор. Даже „желтая“ журналистика служит делу информирования общества, если она занимается отслеживанием разницы между задекларированными доходами и реальным образом жизни, между задекларированными обещаниями и их выполнением, а скорее, невыполнением; между нравственными обещаниями и при этом их несоблюдением в настоящей жизни тем или иным политиком. А общество должно быть вооружено знаниями для того, чтобы мочь себя защитить, защитить свой бизнес, планировать свою жизнь и, в конце концов, делать выбор, когда приходит время.

Вы принципиально не появляетесь на телевидении? Ведь там есть возможность выступить перед большей аудиторией, повлиять на большее количество людей?

Ю. Мостовая: Я не хочу ни на кого влиять. Я с большим уважением отношусь к каждому гражданину, который делает свой выбор. Наша газета старается в меру сил и возможностей вооружить его информацией не для того, чтобы человек сделал такой выбор, какой мы хотим, а для того, чтобы он сделал выбор, исходя из знаний, а не манипуляций с ним.

Но согласитесь: выступление на телевидение — это хороший способ пиара газеты, которую Вы издаете?

Ю. Мостовая: Вы знаете, может быть. Но, на самом деле,

я не считаю, что можно что-то активно донести в формате нагиевских „Окон“. Тот, кто ищет один (и, к счастью, не единственный в Украине!) из вариантов интересной информации, находит для себя „Зеркало недели“ или другие издания. А кто не ищет, то какое-то единичное мое появление, к сожалению, не сыграет той роли, на которую можно было бы рассчитывать. К тому же, в преддверии и во время президентской кампании я практически не писала даже в „Зеркале недели“, не говоря уже о том, что бы появляться где-то в эфирах. Я считала это невозможным для себя при условии, что мой муж баллотируется в президенты. Мне это казалось неэтичным. Многие сказали, что я была абсолютно не права, что они ждали моих оценок, что им было важно, они хотели свериться... Возможно, я была неправа. Но мы не позволяли себе использовать „Зеркало недели“ для раскрутки Анатолия Гриценко как кандидата в президенты. При этом до официального начала кампании мы бесплатно печатали и статьи Януковича, и статьи Тигипко, и статьи Тимошенко, и статьи Ющенко, не взяв за это ни копейки.

Вам не кажется, что это непрактично?

Ю. Мостовая: Непрактично конкретному журналисту или конкретному изданию „настричь“ денег за время предвыборной кампании, а потом жить в стране, которая деградирует. А люди, которые могут представлять альтернативу действующей власти или действующим командам, не могут пробиться ни к кому и никуда только потому, что журналист хочет себе натырить за время предвыборной кампании на машинку „Ariston“ или какую-нибудь „Daewoo“, в лучшем случае, на „Mini“. И потом он живет в страшной стране, где покупаются любые суды, ездит по жутким дорогам, убивая эти свои машинки, не получая горячей или холодной воды в ту самую свою украденную стиралку. Он абсолютно не знает, какие правила игры будут продиктованы сумасшедшим государством завтра. Собственно, вот плата за это. Я не хочу платить этим, я не хочу платить будущим своих детей, зарабатывая даже достаточно серьезные, я даже сказала бы многомиллионные

суммы, которые предлагали „Зеркалу недели“, в частности, в 2004 году просто за трехмесячное молчание. Мы от этого отказались.

Что необходимо сделать, чтобы СМИ обрели свободу?

Ю. Мостовая: Для того, чтобы раскрепостить СМИ и выпустить их на свободу, необходимо в первую очередь раскрепостить их владельцев. Должна быть изменена суть взаимоотношений между властью и бизнесом. Я давно была сторонником принятия реального и хорошо продуманного закона об амнистии теневых, подчеркиваю, не криминальных, а теневых капиталов. Я думаю, если это сделать в совокупности с нормальным Налоговым Кодексом, при котором можно было действительно выгодно работать на украинском экономическом поле, то это бы могло действительно раскрепостить владельцев.

Я считаю, что параллельно должны создаваться условия для самоокупаемости СМИ. То есть, чем быстрее они в массовом порядке начнут быть прибыльными, тем более серьезной будет конкуренция. Я понимаю, что существуют проблемы ограниченности рынка рекламы, но в то же время в отечественных средствах массовой информации еще недостаточно развит менеджмент как таковой. То есть, профессиональные менеджеры в СМИ — это такая же редкость, как профессиональные менеджеры в финансово-промышленных группах, в банках и в любом другом бизнесе в Украине — этому необходимо тоже учиться.

К сожалению, далеко не весь опыт, который нам могут предложить западные специалисты, приемлем в данных условиях в Украине. Плюс необходимо также принимать какие-то меры по восстановлению, воссозданию журналистского достоинства и журналистской профессии. Я специально не говорю о прививании, поскольку в истории украинской независимой журналистики в начале 90-х годов был период, действительно достойной профессиональной работы журналистов.

Как повлиял кризис на редакторскую стратегию?

Ю. Мостовая: В период кризиса необходимо, и это ба-

нальность, оптимизировать доходы и расходы. В «Зеркале недели» мы сократили на треть объем газеты и арендуемого помещения, со слезами и особой грустью вынуждены были расстаться с третью коллектива. И зарплата, которая всегда выплачивалась гривнами, но устанавливалась в долларовом эквиваленте, теперь привязана к курсу 5,32. То есть фактически на треть сократили все, что могли, и подняли слегка отпускную цену, которая составляет 4 грн. 50 коп. В результате в киосках почему-то газета реализуется по цене от семи до десяти гривен, то есть люди, которые несут минимум затрат, получают максимум доходов, но это уже совсем другая тема. И не эти сокращения считаю сейчас наибольшей проблемой медиа.

Кризис действительно отрегулирует рынок и оставит в живых, можно надеяться, лучших, либо тех, за кем стоят олигархи. Самая большая проблема, которую наблюдаю – это деинтеллектуализация СМИ, минимум эксклюзивной информации о том, что касается глубинных, структурных, а не конъюнктурных проблем политики и экономики.

В чем причина?

Ю. Мостовая: Считаю, что здесь сошлось несколько факторов, и СМИ просто отражают запрос политикума и общества на услуги средств массовой информации. Например, в 2005-м у нас прошла большая чистка среднего управленческого звена, когда 18 тыс. квалифицированных бюрократов поменяли на родственников и кумовьев. Можно представить себе, что бы было с медициной, если бы так же поменяли врачей, а ведь бюрократ, государственный служащий – это такая же профессия. Еще и лозунг „Бандитам — тюрьмы” впоследствии оказался не обещанием навести порядок, а всего лишь коммерческим предложением. В результате мы не получили ни ожидаемого определенными слоями общества возмездия или порядка, ни повышения качества власти. И, самое главное, тогда еще имевший колоссальные полномочия президент не задал нравственные рамки, не показал, что такое „хорошо” и что такое „плохо” для чиновничьей среды. То есть, мы оказались, по сути, с прежним уровнем коррупции, но при этом уро-

вень профессионализма и интеллекта во власти значительно упал.

Что касается политического Олимпа — там также произошла ротация. Поколение, состоявшееся при Советском Союзе и доигрывавшее свой опыт в условиях современной Украины, практически ушло вместе с Кучмой из власти, а на его место пришел бизнес. Хваткий, умный, быстро принимающий решения, но потративший свои молодые годы на перераспределение собственности, легко переступая через нравственные и юридические барьеры, но при этом забывая почитать книжки. У них не было школы качественных медиа, пусть пропагандистских, но качественных, таких, какими в свое время являлись „Труд“, „Известия“, „Международная панорама“. Не было у них времени на чтение, потому что нужно было быстро-быстро за блок Marlboro приобретать тонну металла.

В результате сейчас у главных кнопок страны находятся либо влияют на тех, кто нажимает на кнопки, люди первой волны накопления капитала. У них запрос к медиа очень прост — им интересно, когда чужие дома фотографируют через забор, у кого турбийон со сквозной мордой, у кого нет (бандитские такие выражения, означают прозрачный ли механизм в часах), у кого какая девушка-красавица на очередной светской тусовке...

При этом вызовы национальной безопасности во всех сферах, проблемы культуры, медицины, образования, вопросы философского, нравственного характера оказались очень далеки от этой элиты. А журналистика не задалась целью быть социально ответственной, оказаться проводником информации от общества к власти и от власти — к обществу, стать перемычкой в песочных часах, отвечающей за эту коммуникацию.

Можно ли изменить создающуюся ситуацию, чтобы пресса обрела утраченное влияние?

Ю. Мостовая: Раньше мы, как газета диссидентская, ощущали, что, критикуя власть, сталкиваемся со стеной. И понимали, какого уровня должны быть наши материалы, чтобы

лишить власть аргументов „против“ и доказать правоту альтернативной точки зрения, это касалось как внешнеполитических вопросов, так и построения власти в стране. Сейчас это делать бесполезно. У нас выходит статья, вследствие которой может быть возбуждено десятки уголовных дел, в частности, по газовым вопросам, что на самом деле происходит на рынке распределения газа, с платежами за него. И ... тишина, никакой реакции.

С одной стороны — это, конечно, хорошо, проводить расследования в стране сейчас дело безопасное, никто не понесет никакую ответственность, ни журналист, ни герой. Но если меня кто-то хочет убедить, что свобода слова — это возможность говорить и не получать при этом никакой реакции от власти, то это — не свобода слова. По сути, это — шизофрения, когда медиа, оставшиеся в живых, поднимая важные системные проблемы, просто разговаривают сами с собой и кругом своих читателей. Вот это и есть суть проблемы: политическая элита в своем подавляющем большинстве не является заказчиком качественной журналистики.

Да, в Украине сейчас переживает расцвет желтая пресса. Для меня показательным стал момент с Петром Симоненко, потому что все газеты, вышедшие на первых полосах с его love story — это есть таблоиды. Я в этом не вижу ничего плохого, на самом деле — это своего рода свидетельство зрелости рынка, отчасти — демократии. Любой политик в Британии, к примеру, на столе может держать The Guardian и Financial Times, а под столом у него будет The Sun, и он его обязательно прочтет. Но дело в том, что качественная, интеллектуальная пресса в Украине умирает ввиду невостребованности. Поскольку она не востребована политическим классом, это передается и обществу. Что же касается вопроса, как преодолеть кризис влияния СМИ, думаю, что оживление на рынке качественных медиа произойдет со сменой политической элиты, скорее всего, года через два. Предпосылки к этому есть: продолжается кризис, идет некое переосмысление гражданской ответственности в некоторых слоях населения, поиск ими возможных ме-

тодов влияния на общую ситуацию.

Избиратель привык смотреть по телевизору бесконечный сериал ссор и склок в прямом эфире с одними и теми же лицами, плюется, но не выключает: так мы вступаем в предвыборную кампанию.

Какой Вы видите роль прессы, радио и телевидения на выборах?

Ю. Мостовая: Многие проблемы СМИ на выборах оттого, что у многих наших коллег нет понимания, что журналисты и пиарщики — это две совершенно разные профессии. А ведь все просто: пиарщик — это контрразведчик, а журналист — разведчик, шпион от народа во власти. Отношение к медиа будет потребительское, это уже стимулируется самими руководителями СМИ, потому что кризис, рекламы нет, а нужно каким-то образом выживать.

У меня был разговор с продюсером одного из ведущих каналов по этому поводу. Он сказал мне: „Юля, это же просто ужас, никто из них же не вытащит страну, даже надувные подушки для нее не обеспечит. Но мы рассчитываем, что хоть как-то переживем это время кризиса, поставим на предвыборную агитацию такие расценки, которые позволят нам создать хоть какой-то жировой запас“. „Ты же чудовище, — говорю я. — Сам всегда говорил, что нашей политике нужны новые люди, новые лица, а скажи мне, какие новые лица в состоянии платить тысячу долларов за секунду?!“.

Действительно, это же как нужно раздерибанить все, что было в стране, или какому олигарху продать, чтобы получить убедительное присутствие в эфире и прессе, такую рекламную кампанию, чтобы достучаться до общества... Да, телепродюсеры сыграют вкороткую, заработав на предстоящей рекламной кампании, возможно, не себе лично, но своему хозяину, сотрудникам и телеканалу. Но обрекут всю страну оставаться заложниками тех людей, которые ее пользовали до сих пор. И — допользовались.

Додаток 3.
Що таке „джинса” і з чим її їдять?
Андрій Сайчук

Аналітика: „джинса”, Україна, Інститут Масової Інформації
Орган: Інститут Масової Інформації
Країна: Україна // 12 квітня 2010 року

„Джинсою” („джинса” — наголос на останній склад) журналісти називають проплачений матеріал або зумисно приховану рекламу. Отже, це сленгове слівце, яке має ходження серед працівників пера насамперед в Росії і Україні. Але дещо знати про нього не завадить кожному читачеві і глядачеві. Адже ми стикаємося з цим щодня. Походження самого поняття достеменно невідоме; стаття з російської Вікіпедії припускає, що назву джинси дав український оператор мобільного зв'язку, який активно просував свій продукт — пакет Jeans, послуговуючись в тому числі засобами прихованої реклами. Так чи інакше, назва прижилася. А все тому, що замовні матеріали стали звичайною практикою, зокрема і для українських ЗМІ. Інститут Масової Інформації проводить моніторинг чотирьох загальнонаціональних видань на предмет прихованої реклами. Три з них регулярно розміщують сумнівні матеріали у кожному числі!

Різновиди «джинси»

Приховану рекламу можна розділити на дві групи — політичні замовні матеріали і комерційна реклама. До „політичної джинси” належать:

а) статті чи сюжети, які насправді пишуть прес-служби політичних партій чи окремих політиків. Як правило, їх підписують псевдонімом.

В інших випадках за публікацією стоїть справжній журналіст, який — на виконання завдання свого керівника (чи з власної ініціативи — за грошову чи іншу винагороду) готує матеріал на задану тему із потрібними замовнику — політичній силі — акцентами. В такому випадку перед публікацією чи ви-

ходом в ефір підготовлений матеріал перевіряється замовником.

б) оприлюднення соціологічних досліджень сумнівних фірм, які, як правило, серйозно відрізняються від інших соціопитувань на користь якоїсь політичної сили.

Йдеться про свідоме завищування чи заниження рейтингів певної партії чи політика, або фальсифіковані дані про підтримку чи навпаки несприйняття суспільством тих чи інших ініціатив.

в) на шпальтах газет часто з'являється псевдоаналітика маловідомих авторів, що підписуються „політологами”, які надають начебто експертну оцінку тієї чи іншої події під кутом, вигідним для однієї з політичних сил.

г) публікація різноманітних „листів від...” (робітників, шахтарів, працівників медичної галузі). В таких листах, написаних штабним PR-райтером якоїсь партії, начебто від імені громади висловлюється протест, обурення, підтримка. Цей різновид „джинси” походить ще з радянських часів.

д) боти-коментатори (від web bot, www robot — англ. — автоматична програма для скачування файлів чи розсилання спаму). Це навпаки один з найновіших винаходів доби Інтернету. Назва боти має іронічний підтекст — насправді ідеться про людей.

Це наймані працівники або активісти політичних штабів, які за гроші залишають коментарі (пости, коменти) на сторінках інтернет-видань з метою дискредитації тієї чи іншої статті, її автора, висловлених ідей чи викладених фактів. Зазначимо, що сфальшовані інтернет-коментарі не можна вважати „джин сою” у вузькому сенсі цього слова, адже самі видання від діяльності ботів не мають жодного зиску. Проте знати про цей різновид проплачених публікацій варто. Адже попереджений — значить озброєний!

„Комерційна джинса” також має не одне обличчя. Найчастіше вона проявляється так:

а) стовідсотково рекламний текст, підготовлений фаховими рекламістами (найчастіше зустрічається у щоденних газетах), який розміщується на шпальті поруч із звичайними

статтями. При цьому ніде не позначається, що ця публікація є рекламною. В такому випадку ми можемо казати про неналежне маркування, що є порушенням Закону „Про рекламу”.

б) сюжети чи публікації, що імітують за стилем новину чи репортаж, проте є нічим іншим як прихованою рекламою. Спектр рекламованих послуг дуже широкий — від приватних клінік до продуктових магазинів.

в) прихована реклама на телебаченні може бути суто візуальною. Від найпростішого — невиправданого показу логотипів, рекламних слоганів, до складно вибудованого відеоряду, що може підкреслювати позитивні настрої, пов’язані з тим чи іншим продуктом.

Кому потрібна джинса?

Зрозуміло, кому „джинса” не потрібна. Її споживачам — нам з вами. Людям, які купують газети, слухають радіо, дізнаються новини з телевізора. А кому вона потрібна? Насамперед замовникам, адже прихована замовна публікація дозволяє сподіватися на ефект, який неможливо досягти чесною рекламою. А також власникам ЗМІ, медійним менеджерам і нечесним на руку журналістам. ЗМІ в такий спосіб можуть уникати податків, бо оплата прихованої реклами відбувається як правило „кешем”, тобто готівкою. У бухгалтерії, ясна річ, ці гроші ніяк не фігурують /.../.

Додаток № 4.
**Социально-политический портрет президента РФ Влади-
мира Путина**
Анатомия предательства

В школьные годы Володя Путин был прилежным учеником, немножко замкнутым. У сверстников в школе он авторитетом не пользовался. Володя не обладал природными дарованиями или яркими внешними качествами, да и откуда им было взяться: род Путиных около 300 лет проживал в глухой деревеньке в Тверской губернии и потихоньку вырождался. Другими словами, Володя Путин был подросток обыкновенный: неприметный тщедушный мальчик с редкими белыми волосами на бледном лбу, портившими и без того непривлекательное прыщеватое лицо подростка.

Детство его протекало в рабочих кварталах Ленинграда. Семья проживала в коммунальной квартире с общей кухней, где постоянно спорили и скандалили соседи, с одним на всех жильцов туалетом. Именно с этого времени у него зародилась устойчивая неприязнь к народу. Вся семья проживала в одной комнате: Володя, мама и отец. Мать Володи работала санитаркой в больнице, а отец — инвалид, участник ВОВ, служил охранником и мастером на заводе. Жили бедно, тесно, нелегкие условия жизни наложили свой отпечаток на характер Володи. Не было у него ни брата ни сестры, не было и радости в доме. На Володе заканчивался род Путиных.

Жил Володя замкнуто, и кто мог знать, что творилось в душе подростка. Володя не был задиристым крепким парнем, готовым поспорить на кулаках, до слез или до первой крови со своими сверстниками. Он не мог отвечать на подзатыльники, не мог „дать сдачу” сильным, задиристым пацанам. Молча снося обиды, чувствуя свою ущербность, он становился еще более замкнутым, завистливым и мстительным, приобретая черты, свойственные низким людям.

Он не писал стихов и даже не пытался рифмовать, потому что по натуре своей он не был сентиментальным или ро-

мантическим. Напротив, он был на удивление практичным и рациональным приспособленцем. Пацаны в школе и во дворе недолюбливали его за серость, за отсутствие в нем таких качеств, как смелость, находчивость, подростковый авантюризм.

Чтобы хоть в чем-то быть лучше других, Володя стал лучше учиться. Хорошие отметки радовали уязвленное самолюбие подростка. На уроках физкультуры в школе Володя старался подкачать свою неразвитую мускулатуру. Благодаря учителю физкультуры, Володя записался в спортивную секцию, но не на плавание или легкую атлетику, а на бокс. Через несколько тренировок он бросил бокс, то ли из-за коротких рук, то ли от отсутствия способностей к этому виду спорта, а может из-за той же трусости и обидчивости. К тому же он боялся крови.

Володя перешел из одной спортивной секции в другую, благо в СССР занятия в спортивных секциях были бесплатными. В хорошо оборудованных спортивных залах работали профессиональные тренеры, мастера спорта с высшим физкультурным образованием. Володя начал заниматься борьбой самбо, что означает „самооборона без оружия“. Самбо — это вид спорта, который относился к спортивному обществу „Динамо“, подведомственному МВД и КГБ. Володя был очень доволен своими тренировками, так как он мог теперь не только защитить себя от двоечников, но и заломить кому-нибудь руку против сустава, чтобы все видели и побаивались его, Володю Путина — самбиста. Закончив среднюю школу, Володя решил обязательно поступить в университет.

Он выбрал для себя не исторический факультет, не философский или географический. Нет, ему нужна была власть над людьми, чтобы его уже никто не мог больше обижать. Володя выбрал самый престижный университет в Ленинграде и поступил на юридический факультет. Училась на юрфаке, в основном, блатная молодежь: дети руководителей МВД, КГБ, прокуратуры и партаппарата. Для проформы на юридический факультет принимали небольшой процент из рабочих. Как же наш герой — Володя, поступил на этот престижный факультет?

Был у Володи „толкач“ — тренер по самбо, „бывший“ офицер КГБ из спортивного общества „Динамо“.

Он давно приметил Володю — настырного, самолюбивого, который с охотой, добровольно ходил на дежурства в ДНД. Учился Володя хорошо, старательно изучал юриспруденцию. Как известно, юриспруденция — одна из тех наук, которые не делают человека умным, поскольку юриспруденция — это мертвая статическая наука. На общественных началах Володя „стучал“ на своих однокурсников в Большой дом, что на Литейном. Он продолжал заниматься борьбой, теперь уже дзю-до. Пронеслись студенческие годы быстро. Мастером спорта СССР он не стал, в аспирантуру не поступил: не для того „комитет“ определил его в университет. Он вступил в ряды КПСС, но не по зову сердца, а все из-за тех же „шкурных интересов“ — карьеры и власти. По распределению его направили на службу в КГБ.

За годы службы в КГБ в нем развились самые отвратительные человеческие качества, несовместимые с моралью: властолюбие, стяжательство и карьеризм. Работая за границей, Путин почувствовал вкус к иностранной валюте. В 1985 году в СССР началась перестройка. Ломались планы молодого карьериста. Коммунисты и кагэбэшники стали не в чести в перестроечные годы. Коммунист и офицер КГБ Путин быстро перестроился: предал идеалы, которым демонстрировал свое служение. Он нарушил присягу верности служения советскому государству и трудовому народу, порвал свой партбилет (а может, и припрятал его на всякий случай). Перестройка в России открывала гораздо большие возможностей для наживы: взяток, „откатов“ и „боковичков“, к открытию валютных счетов в оффшорах благодаря продаже общественной собственности. На волне демократизации Путин примазался к Собчаку — „прорабу перестройки“, который уже был „на крючке“ у ЦРУ США. Собчак — бывший преподаватель, профессор юрфака ЛГУ. Путин раболепно оказывал своему бывшему преподавателю разного рода услуги, негласно продолжая стучать на негодных людей. После избрания А. Собчака 12 июня 1991

мэром Санкт-Петербурга, Путин был назначен председателем комитета по внешним связям (КВС) мэрии. В начале 1992 года был переведен в „действующий резерв“ КГБ (в звании подполковника запаса). Он не имел ни экономического образования, ни опыта работы на хозяйственной должности, зато неплохо разобрался в механизмах распродажи государственной собственности по заниженным ценам, за „нал“ и „безнал“.

В качестве председателя КВС В. Путин лично курировал создание в Петербурге валютной биржи и подписание в 1992 году договора о консультировании мэрии крупной международной аудиторской фирмой, способствовал приходу в город ряда немецких компаний таких, как BNP-Dreznher Bank. В 1991 году группа депутатов Ленсовета во главе с Мариной Салье и Юрием Гладковым провела специальное расследование, связанное с деятельностью В. Путина по выдаче лицензий на вывоз за рубеж сырья и цветных металлов. М. Салье вспоминает, что сырье, содержащее редкоземельные элементы, продавалось с разрешения Путина за границу „по демпинговым ценам, на порядок ниже рыночных“. Комиссия Петросовета рекомендовала Собчаку отстранить Путина от занимаемой должности и передала материалы своего расследования в городскую прокуратуру. Благодаря „темным делам“ Путина, в период с 1987 по 1996 гг., его могли „посадить на крючок“ и завербовать западные спецслужбы, хотя это могло произойти и раньше, еще, когда Путин находился в ГДР.

Это было сделано с целью посадить на пост президента России своего ручного президента, который работал бы в интересах международного капитала. Именно при Путине произошел захват иностранными фирмами, в том числе и германскими, контрольных пакетов акций ведущих российских предприятий оборонного комплекса. По данным Счетной Палаты, американские и английские фирмы приобрели контрольные пакеты акций „МАПО“, „МИГ“, „ОКБ Сухой“, „ОКБ им. Яковлева“, „Авиакомплекс имени Илюшина“, „ОКБ им. Антонова“, производящих сложные комплексы и системы управления полетами летательных аппаратов, а германская

фирма „Сименс“ приобрела более 20% акций „Калужского турбинного завода“, производящего уникальное оборудование для атомных подводных лодок. Россия не только потеряла право собственности на многие оборонные предприятия, но и потеряла право управления их деятельностью в интересах государства. В 2006 году добыча и транспортировка российского газа в Европу отдана немецким компаниям BASF, EON и Дрезднер Банку. Руководителем нового СП по предложению Путина назначен бывший канцлер ФРГ Шредер — друг Путина.

Во времена смуты, когда власть в России переходила от одного клана к другому, от одной „крыши“ к другой, когда криминал сомкнулся с политической властью в России, спецслужбы иностранных государств могли не только влиять на внутреннюю и внешнюю политику страны, но и управлять экономикой России.

Какая-то невидимая рука вела Путина по ступенькам кремлевской власти. 31 декабря 1999 года президент Ельцин объявил о своем уходе и о назначении ВВП своим приемником до новых президентских выборов. По сценарию ЦРУ молодой и здоровый Путин должен был заменить старого больного Ельцина, потерявшего доверие народов России. Его нужно было заменить на другого агента, находящегося под прикрытием США.

Этим человеком и был Путин. Вот почему В. Путин выражает интересы не России и российского народа, а интересы США, Германии, крупного международного капитала. В послужном списке Путина вторая война в Чечне, геноцид чеченского народа, установление военной диктатуры на Северном Кавказе, гибель моряков „Курска“, гибель заложников на Дубровке, убийство спецназом детей в Беслане, более пяти миллионов беспризорных детей России, обреченных на социальную и физическую смерть, ежегодная гибель около одного миллиона россиян от голода, отравлений, нищеты, холода, стрессов, от военных действий, от рук бандитов и милиционеров.

Вывоз национальных природных ресурсов и вывоз национального капитала за границу приобрели при Путине катастрофический характер...

// Александр Вольный, ua.pravda.com (Центр политического прогнозирования).

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. : „ЗМІ ЯК АВТОНОМНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ІНСТИТУТ”	5
БЛОК № 1	5
БЛОК № 2	10
БЛОК № 3	14
БЛОК № 4	20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. : „ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА ЯК ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ”	25
БЛОК № 1	25
БЛОК № 2	30
БЛОК № 3	34
БЛОК № 4	37
БЛОК № 5	41
МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ № 1	45
МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ № 2	47
КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	51
ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ	54
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	58
ТЕМИ КУРСОВИХ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ „ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА”	64
ДОДАТКИ	66

Навчальне видання

ПОЛІТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА
[види журналістики за проблематикою]

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни

Упорядник Воронова Мальвіна Юріївна

Літературний і технічний редактор Г. С. Зоря
Оригінал-макет Р. Ю. Фомін

Формат 60×84. Ум. друк. арк. 5,6. Наклад 100. Гарнітура Book Antiqua.
Папір офсетний. Друк офсетний. Підписано до друку 8. 04. 2013.

Видавець і виготовлювач:
Інститут журналістики
КНУ імені Тараса Шевченка